

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**SODOBNE MIGRACIJE IN POMEN OZAVEŠČANJA JAVNOSTI
O PROBLEMATIKI MIGRANTOV**

Ljubljana, julij 2016

JELENA LIČANIN

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Jelena Ličanin, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Sodobne migracije in pomen ozaveščanja javnosti o problematiki migrantov, pripravljene v sodelovanju s svetovalko dr. Sonjo Šlander Wostner

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 MIGRACIJE	2
1.1 Opredelitev migracij.....	2
1.2 Neposredno in posredno ugotavljanje migracij.....	3
1.3 Selektivnost in diferencialnost migracij	4
1.4 Determinante migracij	4
2 TEORIJE MIGRACIJ	5
2.1 Teorija potiska in potega	6
2.2 Neoklasične teorije	7
2.2.1 Mikroekonomski pristop	7
2.2.2 Teorija človeškega kapitala.....	7
2.2.3 Makroekonomski pristop	7
2.3 Sodobne teorije migracij	8
2.3.1 Nova ekonomija migracij.....	8
2.3.2 Teorija dvojnega trga dela.....	9
2.3.3 Teorija svetovnega sistema	10
2.3.4 Teorija migracijskih mrež	10
2.3.5 Teorija kumulativne vzročnosti.....	10
3 ZGODOVINA MIGRACIJ	11
3.1 Globalni trendi.....	11
3.2 Slovenija in migracije.....	13
4 MIGRACIJSKA POLITIKA	14
4.1 Evropska unija	14
4.2 Slovenija.....	17
5 SODOBNE MIGRACIJE	20
5.1 Migracijski trendi	20
5.1.1 Svet	20
5.1.2 Slovenija	22
5.2 Prebivalstvo EU.....	25
5.3 Potrebe po migrantih	30
5.4 Percepcija migrantov	32
5.5 Prednosti in slabosti migracijskih tokov	35
6 PROJEKT BEGUNEC.SI	36
6.1 Projekt v številkah.....	37
6.2 Ključna izhodišča programa.....	37
6.3 Nameni in cilji programa.....	38
6.4 Izvajanje programa	39
6.5 Doseženi cilji programa.....	40
SKLEP	41
LITERATURA IN VIRI	43

UVOD

Premikanje za človeka pomeni življenje. Začne se z rojstvom, v mladosti postane intenzivnejše, vrh doseže, ko odrastemo in peša v starosti. Tako je potekalo že od samega začetka, ko so naši predniki odkrivali nove prostore, osvajali nova ozemelja in iskali boljše pogoje za življenje; tako je še danes. Obstaja pa precejšnja razlika med leti, bolje rečeno stotisočletji, ki so minila od naših začetkov v Afriki do današnje sodobne, globalne družbe.

Danes se z migracijami ukvarjamo navadni državljani, znanstveniki, civilna družba in politika. Vemo več, kot smo vedeli pred 100 ali 1000 leti, a se vseeno zdi, da smo še daleč od idealne podobe strpnega gostitelja in dobrodošlega gosta. Ukinili smo suženjstvo, čeprav nekateri trdijo, da je dobilo le drugačno obliko. Globalna vas prinaša napredek in odnaša kulturo (postajamo uniformirani), je krik vpijočih v puščavi.

A vse morda le ni tako črno. Izobraženi smo bolj kot v preteklosti, tako mobilni nismo bili še nikoli v zgodovini, število svetovnega prebivalstva raste in hrane je dovolj za vse. Problem se pojavi, ko pogledamo, kako so našteje dobrine porazdeljene po svetu; hitro ugotovimo, da ne ravno pravično. Bogastvo se gosti na globalnem severu, prebivalstvo pa na globalnem jugu. In ker svet teži k ravnotežju, so premiki logična posledica neenakomerne distribucije hrane, denarja, prebivalstva, države blaginje.

Kaj so migracije? Kaj jih določa? Kako jih pojasnimo? Jih lahko izračunamo? Kakšne so bile v preteklosti? Kdo in kako z njimi upravlja? Kam tečejo migracijski tokovi? Koga nesejo ti tokovi? Zakaj jih potrebujemo in zakaj se jih branimo? Kako postati boljši gostitelji in dobrodošli gosti?

Odgovore na zgornja vprašanja smo iskali v strokovni literaturi, strokovnih člankih, na spletu in v štiriletnem projektu, namenjen osveščanju javnosti o pomenu vključevanja oseb z mednarodno zaščito v slovensko družbo, s poudarkom na vzpodbujanju medkulturnega dialoga.

V prvem poglavju opredelimo selitve, njihov vsebinski vidik, statistično zajemanje, kar nas pripelje do migracij in pojmov povezanih z migracijami. Opišemo, kako ugotavljamo migracije, kaj je selektivnost in diferencialnost migracij in kaj migracije določa.

V drugem poglavju podamo kratek pregled teorij migracij, od teorije potiska in potega, do sodobnih teorij migracij, zanima nas, kaj so modeli migracij in kateri so.

V tretjem poglavju se vrnemo 200.000 let nazaj do začetkov sodobnega človeka, počasi se selimo skozi zgodovino in po vsem svetu do današnjih dni ter slovenskega prostora.

Četrto poglavje je namenjeno pregledu migracijske politike v Evropski uniji in pri nas ter iščemo odgovore na vprašanje, kdo in kako upravlja z migracijskimi tokovi.

Peto poglavje je namenjeno sodobnim migracijskim trendom doma in po svetu, nekaterim značilnostim prebivalstva in spremembam, ki nas čakajo, zanima nas, kakšne so potrebe po migrantih, kako gledamo na njih ter kaj so prednosti in slabosti migracijskih tokov.

V zadnjem, šestem, poglavju lahko preberemo, kakšen je bil razmislek v ozadju projekta begunec.si in kako je bil projekt izpeljan.

Sklepne misli so odgovori na vprašanja, ki so motivirala nastanek tega diplomskega dela. Vprašanj je veliko, a se bomo osredotočili le na dve. Kakšen je pomen sodobnih migracij za našo družbo in ali je treba ozaveščati javnost o migracijah in posledicah, ki izhajajo iz njih?

Migracije določajo človeka in človek določa migracije. Če izhajamo iz te misli, oboroženi z vsemi podatki, verjamem, da bomo na koncu prišli do ugotovitve, da migracije potrebujemo in da moramo biti opremljeni z dejstvi. Saj le tako, z znanjem, lahko gradimo strpnejšo družbo, kar bo nam in migrantom nudilo boljšo prihodnost, za katero si ljudje prizadevamo že od samih začetkov.

1 MIGRACIJE

1.1 Opredelitev migracij

Selitve so premiki prebivalcev po prostoru, in sicer iz odselitvenega v priselitveno območje. Razlikujemo osnovno in opazovalno selitveno območje. Če želimo selitve zajemati statistično, moramo opredeliti tudi časovno komponento. Zanimajo nas selitve znotraj določenega intervala. Lahko določimo krajše obdobje, mesec, leto ali pa je interval dolg več desetletij in stoletij (Malačič, 2006, str. 144)

Selitve lahko delimo načasne in stalne (kriterij je sprememba običajnega bivališča), na primarne, sekundarne in povratne, delimo jih na ruralne in urbane (selitve med vaškim in mestnim območjem), na posamične in skupinske, na prostovoljne in prisilne, na notranje in zunanje. Slednje so še posebej pomembne in pomenijo selitve med državami. Za njih uporabljamo posebne izraze. Imigracije pomenijo priselitev v državo, emigracije pa odselitev iz države.

Do zdaj smo selitve obravnavali statistično in na ta način se lahko lotimo vseh vrst selitev. Če damo selitvam vsebino, kar je sociološki pristop, jih rezelimo na lokalne selitve in migracije. Lokalna skupnost je ekonomska in družbena kategorija, v kateri so prebivalci povezani s mnogimi družbenimi, ekonomskimi, psihološkimi, sorodstvenimi in drugimi vezmi ter stiki. Lokalne selitve poimenujemo tako, ker selitve v takšni skupnosti vezi in stikov ne pretrgajo. Migracije po drugi strani so selitve med lokalnimi skupnostmi in te vezi ter stike večinoma pretrgajo. Mi bomo govorili o migracijah (Malačič, 2006, str. 145).

Migracije lahko opredelimo tudi kot obliko preselitvene difuzije (širjenje idej, inovacij,

vedenja iz enega kraja v drugega), ki vključuje stalen premik na novo lokacijo (Migration Push/Pull Factors, 2016).

Mednarodna organizacija za migracije (IOM) opredeljuje migranta kot osebo, ki se seli ali se je preselila čez mednarodne meje ali znotraj države in je pri tem zamenjala običajno prebivališče. Ne glede na pravni status osebe, ali je gibanje prostovoljno ali neprostovoljno, kaj so vzroki za gibanje in dolžina bivanja (Key Migration Terms, b.l.).

Organizacija združenih narodov (OZN) opredeljuje migranta kot osebo, ki se preseli v drugo državo za najmanj dvanajst mesecev (dolgotrajni migrant) in pri tem spremeni običajno bivališče (International Migration, b.l.).

“Mednarodni migranti so opredeljeni kot osebe, ki prehajajo meje nacionalne države, spreminjajo sedež svojega stalnega prebivališča in imajo tuje državljanstvo, ko stopijo v državo gostiteljico.” (Bešter et al., 2003, str. 55)

Priseljenci in neemigrantsko prebivalstvo priselitvenega območja so podvrženi procesom prilagajanja, saj se med seboj nemalokrat razlikujejo po etnični, verski, rasni ali kakšni drugi pripadnosti. Med migranti in neemigranti se lahko vzpostavijo odnosi koeksistence, različnih oblik integracije in fuzije ali pa popolne segregacije. Prilagajanje priseljencev novemu okolju poteka v več fazah in traja običajno več rodov: začetna prilagoditev ali akomodacija, kulturna prilagoditev, popolna prilagoditev ali asimilacija. Podelitev državljanstva ali naturalizacija je neka vmesna stopnja pri meddržavnih migracijah (Malačič, 2006, str. 145–146).

Imigranti se morajo prilagoditi življenju v ciljni državi, domače prebivalstvo pa jih mora sprejeti kot enakopravne člane družbe. Če se ta dva procesa ne uresničita, kot bi se morala, so izpolnjeni pogoji za razvoj nestrpnosti, diskriminacije, etnične distance, kar spodbuja pojav neenakih možnosti za imigrante (Medvešek, 2007).

1.2 Neposredno in posredno ugotavljanje migracij

Migracije lahko ocenimo ali pridobimo podatke o njih na dva načina, neposreden in posreden. Neposredno in precej natančno ugotavljamo število migracij ali migrantov tako, da zabeležimo vsako posamezno migracijo ali prebivalstvo vprašamo o njihovih migracijah. Posredno ugotavljamo in ocenjujemo migracije tako, da uporabljamo postopke demografske statistike in analize, ki povezujejo različne demografske kategorije in na ta način omogočajo ugotavljanje in ocenjevanje migracij (Peternel, 2003).

Prvi način je praviloma bolj natančen od drugega. Register in popis prebivalstva uporabljamo pri neposrednem ugotavljanju in ocenjevanju migracij, včasih pa tudi posebne globalne ankete o migracijah. Osnovna razlika med registrom prebivalstva na eni in popisom ter anketami na drugi strani je v tem, da so v registru podatki o migracijah, popisi in ankete pa nam dajo na voljo podatke o migrantih. Države, ki imajo uveden register prebivalstva, lahko

posredujejo najbolj natančne in tekoče podatke o migracijah, a to velja le v primerih, da so podatki iz registra ustrezno statistično obdelani in objavljeni. Posredno ugotavljanje in ocenjevanje migracij uporabljamo v vseh tisti primerih, ko do podatkov o migracijah ne moremo priti na neposreden način. To je v primerih, ko niso na voljo do sedaj obravnavane možnosti. Večina držav nima uvedenega registra prebivalstva, mnoge med njimi pa niti pri popisih ne postavljajo posebnih vprašanj o migracijah. Zaradi tega so razvili demografi vrsto metod posrednega ocenjevanja migracij, med njimi so ocenjevanje na osnovi kraja rojstva v popisu prebivalstva ter metodi vitalne statistike in koeficientov doživetja iz tablic smrtnosti (Malačič, 2006, str. 146–147).

1.3 Selektivnost in diferencialnost migracij

Migracije so po svoji naravi selektivne in privedejo do tega, da se prebivalstvo, ki migrira (emigrant in imigranti) razlikuje od prebivalstva, ki ne migrira (nemigrantsko prebivalstvo emigracijske in imigracijske države) (Malačič, 2006, str. 155).

Pozitivna selekcija je posledica migracij zaradi dejavnikov potega v imigracijski državi, negativna selekcija pa je običajno posledica dejavnikov potiska v izvornih državah (Klinar, 1976, str. 30–31).

Ker se selektivnost migracij pojavlja tako na emigracijskem kot imigracijskem območju, bomo opredelili selektivnost migracij kot razlikovanje med posameznimi strukturami emigrantov in nemigrantskega prebivalstva emigracijskega območja. Diferencialnost migracij pa opišemo kot razlikovanje med posameznimi strukturami imigrantov in nemigrantskega prebivalstva imigracijskega območja. Naravna selekcija, ki je prisotna v izvornih državah, se kaže v fizičnih, intelektualnih, poklicnih, podjetniških, moralnih in drugih značilnostih emigrantov. Selektivnost ni v interesu gospodarskega in družbenega razvoja emigracijskih držav, ki so nemočne zaradi neučinkovite migracijske politike. Umetna selekcija je pojav, ki sodi v imigracijske države in je posledica izvajanja imigracijske politike. V tem primeru so imigranti običajno zdravi, mladi, kvalificirani ali celo visoko izobraženi, ki lahko spreminjajo strukturne primanjkljaje na trgu dela (Malačič, 2006, str. 155; Klinar, 1976, str. 32).

1.4 Determinante migracij

Determinante migracij so dejavniki, ki povzročajo migracije. Narava migracij je zelo kompleksna in raznovrstna ter je odvisna od vrste migracij in časa, v katerem migracije potekajo. Da pogosteje migrirajo moški kot ženske, mlajši kot otroci in starejši, je povezano z ekonomsko vlogo teh kategorij prebivalstva. Pomembnejši dejavniki so prisotni pri vseh, manj pomembni pa le pri nekaterih vrstah migracij. Ekonomski dejavniki so brez dvoma najpomembnejši za premike prebivalstva, pri tem pustimo ob strani prisilne migracije zaradi vojn, naravnih nesreč in družbenih nemirov. Migranti si želijo boljšega ekonomskega položaja zase in za svoje bližnje, zato migrirajo v države, kjer bodo lahko izboljšali svoj gmotni položaj in imeli boljše možnosti za poklicno izobraževanje, na voljo več delovnih mest, kjer

bodo lažje investirali ali uresničili svoje podjetniške ambicije. Ekonomski dejavniki se zdijo najpomembnejši, še zdaleč pa niso edini, ki pomagajo osebam pri migracijskih odločitvah. Na te delujejo še geografski, demografski, družbeni, kulturni, psihološki in drugi dejavniki (Malačič, 2006, str. 159).

2 TEORIJE MIGRACIJ

Dejavniki migracij so številni in njihova narava je kompleksna. Čeprav to ni sporno, pa še vedno obstajajo različna mnenja o možnosti zaokrožitve vseh hipotetično pomembnih dejavnikov migracij v tako teoretično celoto, ki bi pojasnjevala medsebojno odvisnost dejavnikov na empirično preverljiv način (Malačič, 2006, str. 159).

Migracije so kot znanstvena kategorija in področje raziskovanja postale del družboslovja in humanistike precej pozno, čeprav se je človek selil že od svojih začetkov. Migracijske študije so si le počasi utirale pot v znanstveno sistemizacijo, predvsem v naši, evropski tradiciji, pa so na prelomu dvajsetega stoletja postale zelo modna tematika. Danes se migracije kažejo kot specifičen pojav, ki ga ne moremo vključiti v nobeno od kategorij, ki postavljajo temeljne pojme v znanstvenih disciplinah (npr. družba, kultura, človek). To jih dela posebne in morda bi prav zato lahko utemeljili migracijske študije kot samostojno znanstveno disciplino (Lukšič Hacin, 2010, str. 8–23).

Vendar je problem večji zaradi velikih razlik med posameznimi determinantami migracij. Pomisleki o možnosti združitve dejavnikov migracij v enotno zaokroženo celoto so najbrž upravičeni in tudi zato so bili dosednji teoretični naporji bolj delni in so se omejevali na pojasnjevanja posameznih bolj sorodnih dejavnikov (Malačič, 2006, str. 159).

Industrializacija je v drugi polovici 19. stoletja korenito spremenila življenje in delo milijonov ljudi po Evropi in Severni Ameriki. In v tistem času je E. G. Ravenstein prvi, in s tem se raziskovalci večinoma strinjajo, poskušal pojasniti migracije (med državami in znotraj njih) z zakoni migracij. To analizo je podal na osnovi podatkov za Anglijo, Wales, Škotsko in Irsko od leta 1871 do 1881. Naštel jih je sedem, pozneje pa so znanstveniki ugotavljali, da se v njih skriva morda še kakšen več. Zakoni migracij po Ravensteinu so naslednji (Corbett, 2003; Gombač, 2005; Josipovič, 2006):

- večina migrantov se seli na kratke razdalje in proti centrom, ki jih vpijajo,
- migracije potekajo v etapah, postopno,
- z naraščanjem razdalje med odselitvenim in priselitvenim krajem pada število migrantov,
- vsak migracijski tok ima svoj protitok,
- tisti, ki se selijo daleč od doma, gredo raje v velika trgovska in industrijska središča,
- meščani se selijo redkeje od tistih, ki prebivajo na podeželju,
- ženske so bolj nagnjene k migracijam na krajše razdalje.

Ravensteinove ugotovitve so bile takrat tarča kritik in vsi zakoni danes ne držijo več, a so bili

osnova za nadaljnje preučevanje migracij in razvoj teorij. Pozneje so znanstveniki tudi ugotavljali, da se v njih skriva morda še kakšen zakon več. Grigg (v Josipovič, 2006) je med drugim dodal, da so glavni razlogi za migracije ekonomski.

2.1 Teorija potiska in potega

Teorija potiska in potega ali hipoteza migracij poskuša razložiti migracije z vplivom dejavnikov emigracijskega in imigracijskega območja. Everett S. Lee je v 60-ih letih prejšnjega stoletja skušal na novo ovrednotiti Ravensteinova spoznanja o migracijskih tokovih, jih dopolniti in z dejavniki potiska v emigrantski družbi ter dejavniki potega v imigrantski pojasniti migracije. Na emigracijskem območju delujejo predvsem dejavniki, ki potiskajo posameznika iz tega območja. Prebivalstvo se odloča za izselitev zaradi izgube zaposlitve, izčrpanja naravnih bogastev, upadanja ali prenehanja neke ekonomske dejavnosti, zaradi različnih vrst diskriminacij, naravnih in drugih nesreč, slabših možnosti za osebni razvoj in podobno. Na imigracijskem območju pa delujejo dejavniki potega, ki privlačijo migrante v to območje. V novem okolju so možnosti za zaposlitev ugodnejše, napredovanje je bolj verjetno ali celo zagotovljeno, ovire za podjetniške in investicijske dejavnosti so manjše, plačilo je višje in bolj redno, ponudba kulturnih, intelektualnih, prostočasnih in drugih dejavnosti je večja, lahko so ugodnejše klimatske ali stanovanjske razmere, lažje ali cenejše šolanje otrok (Josipovič, 2006; Klinar, 1976; Malačič, 2006).

Teorija potiska in potega je pripomogla k spoznavanju dejavnikov migracij, vendar navajanje obeh vrst dejavnikov lahko zamegli odgovor na vprašanje, zakaj nekateri migrirajo, drugi pa ne, čeprav živijo na istem območju. Ali pa zakaj iz družb, kjer so izraziti dejavniki potiska, ljudje ne emigrirajo. Problem je lahko tudi v tem, da ne moremo z gotovostjo trditi, zakaj je prišlo do migracij, zaradi dejavnikov potiska ali potega (Josipovič, 2006; Klinar, 1976; Malačič, 2006).

Lee je dejavnikom potiska in potega dodal še vmesne ovire in osebne dejavnike. Dejavniki na strani imigrantske ali emigrantske družbe so manj pomembni, kot je posameznikovo dožemanje teh dejavnikov. Migranti se za preselitev odločajo subjektivno, nikoli niso popolnoma obveščeni o dejavnikih na strani imigracijske družbe in osebe, ki so nagnjene k spremembam, bodo odločitev za preselitev sprejele hitro, brez dolgega razmišljanja in očitnih vzpodbud, spet drugi so na še tako očitne dejavnike potega in potiska imuni (Lee, 1966).

Pri teoriji potega in potiska je vse preveč subjektivnih vzrokov, ki jih moramo poznati, da bi lahko razložili migracije. Poleg vsega pa so v obeh družbah (emigrantski in imigrantski) prisotni pozitivni in negativni dejavniki migracij. Znanost pa je obvezana razlago migracijskih tokov najti z analizo objektivnih vzrokov. Ekonomska znanost je morda podala bolj zaokrožene teorije migracije, čeprav tudi znotraj ekonomije ne moremo govoriti o enotnosti razlage pojava migracij. Ekonomisti in ekonomske šole uporabljajo različne pristope in migracije razlagajo vsak drugače (Bučar Ručman, 2014; Malačič, 2006).

2.2 Neoklasične teorije

2.2.1 Mikroekonomski pristop

Predpostavka klasičnega mikroekonomskega pristopa je popolno konkurenčno gospodarstvo. Migracije so potrebne zaradi potreb po delavcih, ki izvirajo iz relativnih sprememb zaposlitvenih možnosti med panogami in poklici ter iz geografskih razlik in sprememb relativnih priložnosti med regijami. Aktivno in neaktivno prebivalstvo z migracijami poskuša maksimizirati individualno korist. Posamezniki naj bi se racionalno odločali za migracije (Bučar Ručman, 2014; Malačič, 2006).

Neposredni denarni motivi so pri neaktivnem prebivalstvu manjši, poveča pa se pomen nedenarnih (klimatske in druge razmere). Trg ima najpomembnejšo vlogo, ureja relativne faktorske cene in s tem doseže ravnovesje na trgu. Polna zaposlenost je cilj in zato mora biti splošna raven mezd usklajena s povpraševanjem po delu. Migracije delovne sile pa so tiste, ki bodo privedle do vzpostavitve novega ravnovesja in nove ravnovesne ravni mezd (Malačič, 2006; Peternel, 2003).

Težave mikroekonomske teorije so v tem, da v realnem svetu ni popolne obveščenosti, kar pomeni, da posamezniki ne morejo sprejemati racionalnih odločitev, prav tako niso homogeni proizvodni dejavniki, ni enakosti okusov in ovire pri migriranju obstajajo. Zato je ekonomska znanost ponudila še druge pristope k analizi migracij (Bučar Ručman, 2014; Malačič, 2006).

2.2.2 Teorija človeškega kapitala

Investiranje v človeški kapital je pristop, s katerim zagovorniki teorije človeškega kapitala obravnavajo migracije. V središču teorije je racionalni posameznik, ki na preselitev gleda kot na investicijo. Donos od migracij mora biti dovolj velik, da pokrije stroške migriranja, ki so sestavljeni iz stroškov preselitve, iz izgubljenih zaslužkov v času, ko migrant išče novo zaposlitev ali pa se dodatno izobražuje. Svoje prispevajo tudi psihični stroški, ti so povezani z domotožjem, z izgubo socialne sredine. Boljši prihodek v imigrantski družbi je tisti, ki večinoma določa donose od migracij. Vendar pa so stroški in donosi lahko denarni in nedenarni, zasebni in družbeni. Čeprav je povečala empirično raziskovanje migracij, teorija človeškega kapitala ni uspela dovolj dobro pojasniti migracijskih tokov (Gombač, 2005; Malačič, 2006).

2.2.3 Makroekonomski pristop

Poudarek pri raziskovanju migracij z makroekonomskim pristopom je na makroekonomskih kategorijah in odnosih med njimi. Ekonomisti poskušajo pojasniti povezave med migracijami na eni in agregatno zaposlenostjo, nezaposlenostjo, dohodkom, potrošnjo, investicijami na

drugi strani. Do migracij pride, če se za njih pojavijo razlogi na trgu dela. Zaradi nižjih dohodkov doma in višjih plač v tujini se prebivalci odločijo, da bodo emigrirali. Tako se v državi, kamor se ljudje priseljujejo, poveča ponudba dela in znižajo mezde in obratno v državi, iz katere se prebivalci izseljujejo. Proces migracij traja tako dolgo, dokler se mezde v obeh državah ne izenačijo (upoštevamo seveda tudi stroške migracij) (Peternel, 2003).

2.3 Sodobne teorije migracij

V novejšem času je ekonomska globalizacija posegla v dejavnike teorije potiska in potega. Dodana so bila nova področja imigracij in emigracij, saj se zmanjšujejo razdalje in povečujejo povezovanja med različnimi geografskimi področji. Še vedno pa velja, da imigrantsko družbo spoznaš šele, ko v njej živiš, do takrat so informacije o delu in življenju v ciljni državi bolj pomanjkljive. Pojavili so se novi potisni dejavniki v državah v razvoju, ki so posledica ekonomske, politične in demografske krize, kar je pospešilo izseljevanje. V razvitih državah pa se je vloga priseljencev spremenila, nekoč so bili pomembni kot delavci (količina), dandanes pa predvsem kot strokovnjaki (kakovost) (Peternel, 2003).

Ker obstaja močna povezava med socialnimi in ekonomskimi sistemi, je prav, da združimo dejavnike, ki vplivajo na migracije skozi zgodovino z dejavniki, ki se lastni novim migracijskim tokovom. Restriktivna imigracijska politika je v 70-ih spodbudila nove pristope pri preučevanju mednarodnih migracij, saj sta v ospredje stopili globalizacija in vrsta družbenih procesov, pomen migriranja, ki izhaja iz potreb trga dela se je zmanjšal. Odločitev za migriranje ni vezana izključno na razliko v višini plače med emigrantsko in imigrantsko družbo, temveč je posledica več dejavnikov, med njimi tudi dohodka. Danes smo priča večji globalizaciji trga dela in s tem proces migracij zadeva vso delovno silo (nekvalificirano prav tako kot visoko usposobljene strokovnjake). Poleg vsega pa prevladuje politični vidik, ki določa kvote in s tem vpliva na razmerje med dovoljenimi in ilegalnimi migracijami. Sodobna analiza migracijskih tokov se tako osredotoča na neekonomske dejavnike, ki so svoj čas veljali za postranske, danes pa vidimo, da jim velja nameniti več pozornosti (Bučar Ručman, 2014; Peternel, 2003).

2.3.1 Nova ekonomija migracij

Nova ekonomija migracij je nov pristop pri razlagi mednarodnih migracij. Poudarek je na gospodinjstvu oziroma družini (razširjen proces odločanja) in kaže, kako ljudje z migracijami želijo povečati pričakovani dohodek, hkrati pa želijo tudi zmanjšati tveganje s tem, da ga razpršijo (Gombač, 2006).

Gospodinjstva za razliko od posameznika lažje nadzirajo tveganje, saj ga razpršijo (na primer delo). V domačem gospodarstvu se zaposli del družinskih članov, drugi poiščejo delo v tujini, ker je povezava med plačami in zaposlenostjo negativno ali šibko povezana s tistimi v domačem gospodarstvu. Na ta način razpršijo tveganje in gospodinjstva se lahko zanesejo na podporo članov iz tujine, če se poslabša stanje gospodarstva doma. Vidimo, da je migracija

bolj podobna dobro preračunani podjetniški strategiji kot dejanju iz obupa ali optimizma (Bučar Ručman, 2014).

V razvitih državah imajo gospodinjstva svoje dohodke zavarovane preko trgov privatnega zavarovanja in vladnih programov. Dobro razviti kreditni trgi omogočajo družinam financiranje novih projektov. V državah v razvoju so vse te možnosti ali majhne ali pa zelo drage, zato te tržne nepravilnosti spodbujajo potrebo po emigracijah.

Nova ekonomija je uvedla družino oziroma gospodinjstvo kot tistega, ki odloča o migracijah, poudarek ni več na posamezniku (neoklasična teorija migracij). Razlika v mezdah ni edini pogoj za nastanek migracijskih tokov, saj prebivalstvo migrira tudi zato, ker želi gospodinjstvo razpršiti tveganje. Države lahko vplivajo na migracije tudi s posredovanjem na trgu dela, s posredovanjem na zavarovalniških trgih, trgih kapitala in trgih izvedenih finančnih instrumentov. Migracije so seveda še vedno pod vplivom ekonomske politike in posebnih vladnih programov, najpomembnejši med njimi je program zavarovanja proti brezposelnosti (Peternel, 2003).

2.3.2 Teorija dvojnega trga dela

Teorija dvojnega trga dela pravi, da notranje povpraševanje po delu spodbuja migracije v sodobne industrijske družbe. Nenehno povpraševanje po delu priseljencev, ki opravljajo dela, ki jih domači prebivalci nočejo (in to je sestavni del gospodarske strukture razvitih držav), proizvajajo migracije. Tokrat so bolj pomembni dejavniki potega (potreba po tujih delavcih) kot dejavniki potiska (nizke plače, visoka brezposelnost). Piore (v Peternel, 2003) pravi, da ta potreba nastane zaradi štirih značilnosti industrijskih družb:

- strukturna inflacija; plača je pokazatelj socialnega statusa in hierarhije, zato morajo delodajalci pri povečanju plač upoštevati vse zaposlene in razmerja med njimi; to pomeni, da je delodajalcu enostavneje zaposliti imigrante za nižjo plačo,
- motivacijski problemi; priseljenci so običajno pripravljene sprejeti vsakršno delo; domači delavci pa se z deli z dna hierarhije, ki ne prinašajo statusa in napredovanja, nočejo ukvarjati,
- ekonomska dvojnost; delodajalci iščejo imigrante za delo v delovno intenzivnih panogah, kjer so plače slabe, pogoji pa nestabilni, zato si v teh panogah domače prebivalstvo nerado poišče delo, domači delavci so namreč bolj zainteresirani za delo v kapitalno intenzivnih panogah, kjer so plače visoke in službe stabilne,
- demografija ponudbe dela; ženske in najstniki sodijo v skupino slabo plačanih delavcev in v sodobnih družbah se na ta način ne zapolnjuje več slabo plačanih delovnih mest, zato se sedaj za opravljanje teh poklicev rekrutira imigrante.

Domači delavci nočejo opravljati del z dna hierarhije, zato delodajalci s pritokom imigrantov pokrijejo ta manjko (strukturne potrebe gospodarstva) in ni potrebe po zviševanju plač.

2.3.3 Teorija svetovnega sistema

Svetovni trg se spreminja in širi že od 16. stoletja dalje in danes obvladuje praktično ves svet. Mednarodne migracije naj bi bile posledice prihoda kapitalističnih gospodarskih odnosov na nova ozemlja. Lastniki kapitala, željni dobička, vstopajo v revnejše države in iščejo zemljo, surovine, delovno silo. Včasih je ta širitev potekala preko kolonizacije, danes pa ekspanzijo izvajajo multinacionalke in neokolonialistične vlade s pomočjo nacionalnih oblasti. Širjenje kapitalizma je vključilo večino prebivalstva v ekonomijo svetovnega trga. Z razvojem novih tehnologij, s procesom mehanizacije in z globalizacijo so se spremenile značilnosti lokalnih trgov in proizvajalcev, nadomestili so jih svetovni trg in multinacionalke. To je povzročilo migracije, tudi mednarodne. Mnogi so bili prisiljeni v spremembo svojih navad in načina življenja ter s tem tudi v emigriranje (Gombač, 2005; Peternel, 2003).

2.3.4 Teorija migracijskih mrež

Migracijske mreže, ki so sestavljene iz povezav med migranti, remigranti in nemigranti, oblikujejo migracijske procese. Te povezave so zelo pomebne, saj znižujejo stroške in tveganje preselitve, povečujejo pričakovane donose in na ta način povečujejo možnosti za migriranje. Predstavljajo obliko socialnega kapitala, ki poveže ljudi v mrežo medsebojnih obveznosti in pričakovanj. Znanci, prijatelji, sorodniki omogočijo začetno nastanitev, tako znižajo psihološke in finančne stroške migracije. Migracijske mreže zmanjšujejo tveganje, ki je povezano z imigracijo, tako da poleg začetne nastanitve omogočajo tudi boljši pretok informacij do potencialnih migrantov (Gombač, 2005; Peternel, 2003).

Migracije, pa naj potekajo na ravni posameznika ali gospodinjstva, imajo nek vztrajnostni moment, ki ga je zelo težko ustaviti, ko se enkrat začne. Vlade držav, kamor se ljudje priseljujejo, nimajo kontrole nad samim procesom mrežnih formacij. Zaradi širjenja migracijskih mrež je vsem, ki želijo emigrirati omogočeno, da izvedejo premik brez večjih težav. Na obseg migracijskih tokov med državami ne vpliva več toliko razlika v plačah ali stopnjah zaposlenosti, ampak so ti bolj posledica padajočih stroškov migriranja in manjšega tveganja zaradi migracijske mreže. Tak migracijski tok postane socialno in ekonomsko manj selektiven, a bolj reprezentativen za izvorno državo (Gombač, 2005; Peternel, 2003).

2.3.5 Teorija kumulativne vzročnosti

Kumulativna vzročnost je tisti proces, ki vodi do kontinuitete migracij (se ne prekinajo, ampak vztrajajo skozi daljše obdobje). Vsaka migracija vnese nekaj novega v socialno okolje, kar vpliva na odločitev za migriranje, in znotraj tega konteksta je lažje sprejeti odločitev za migriranje in hkrati je ta tudi bolj verjetna. Massey s sodelavci (v Gombač, 2005) med socialnoekonomske dejavnike, na katere na kumulativen način vplivajo migracije, uvršča:

- širitev mrež: ko število povezav doseže kritično mejo, postanejo migracije relativno neodvisno dogajanje,
- delitev dohodka; ljudje se lahko odločijo za migracijo zaradi povečanja dohodka zase in/ali za svoje gospodinjstvo; enako velja za zmanjšanje tveganja,
- delitev ozemlja; priseljenci kupujejo zemljo doma, vendar ne iz namena obdelovanja, pač pa, ker se bodo morda nekoč vrnil; in ker se ne vrnejo, zemlja ostane neobdelana, delovna sila, ki je ostala brez dela, ima pa denar od prodaje, investira v mednarodne migracije,
- organizacija kmetijstva; gospodinjstva, ki imajo svoje člane vključene v mednarodne migracije, imajo kapital in lahko svojo zemljo obdelujejo na modernejši način (kapitalno intenzivne metode), potrebujejo manj delovne sile in višek se odseli,
- kultura migracije; migracije spreminjajo vrednote in kulturne značilnosti neke skupnosti, vse to pa vodi v še večje priseljevanje; kdor si z migracijo ne želi izboljšati položaja, velja za nesposobnega in lenega,
- regionalna delitev človeškega kapitala; na začetku se emigrirajo visoko izobraženi kadri, kar vodi v oživljanje gospodarstva v državah priseljevanja in to v nadaljne priseljevanje; ob izgubi sposobnih ljudi pa v izvornih družbah pride do stagnacije in celo nazadovanja,
- socialni pomen dela; določeni poklici veljajo za imigrantske, zato se jih domačini izogibajo in to povečuje potrebo po novih priseljencih.

3 ZGODOVINA MIGRACIJ

3.1 Globalni trendi

V zadnjih 200.000 letih (odkar je evolucija človeka dobila nove dimenzije) niso bile glavne posledice biološke evolucije, temveč socialne evolucije. Število prebivalstva se je povečalo in vrsta *Homo sapiens* se je geografsko razširila. Potrjene so afriške korenine sodobnega človeka in iz Afrike se je naša vrsta skozi desetisočletja selila po vsej zemeljski obli. *Homo sapiens* se je selil iz regije v regijo po celem svetu in zaključil z migracijami, ko je zavzel obe Ameriki. V obeh Amerikah in Avstraliji je človek zelo verjetno našel pravo lovsko bogastvo, velike živali, nemočne pred napadalci, ki so dale veliko hrane, maščob, kože in kosti (Crosby, 2006).

Pred 15.000 leti se je marsikje po svetu razvijalo kmetijstvo, kar je bil velik korak za človeka, ki je tudi obrusil svoje kamnito orodje, udomačil živali, iznašel pisavo, zgradil mesta in ustvaril civilizacije. 10.000 let razvoja je pomenilo napredek v tehnologijah in seveda rast prebivalstva ter nove vzorce migriranja. Zaradi kmetijstva, ki se je širilo tudi s kolonizacijo prvotnih kmetovalcev, je število ljudi naraščalo in nekje v tem času je Afrika izgubila primat področja s številčno največjo populacijo. Regije, ki so bile v tistem času najbolj poseljene, so stare civilizacije, Mezopotamija, Egipt, Peru, Mehika, doline rek Jangce, Ind, reke Niger (Manning, 2013).

Tudi 3.000 let nazaj so bili ljudje pripravljeni prepotovati velike razdalje za redke ali zaželjene dobrine, trgovina se je razvijala in migracije, ki jih je do takrat spodbujalo (iskanje nove zemlje za pridelke) in hkrati zaviralo (kmetje so bili vezani na svojo obdelovalno

površino) kmetijstvo, so bile v polnem teku. To je pomenilo razvoj potovalnih sredstev, zavetišč za potnike, razvoj socialnih veščin za sporazumevanje s prebivalci dežel, skozi katere so potovali. Vodilne stare civilizacije (Sumerija, Nubija, Egipt, Perzija, helenistična in predhelenistična civilizacija, Kitajska v času dinastij Han in Čin) takratnega časa govorijo zgodbo o hitrem napredku človeštva. Ta napredek je posledica človeka civilizacije Starega sveta, ki je znal marsikaj, pridelovati hrano, uporabljati živali za svojo dobrobit, uporabljati kolo za prejo, za izdelovanje posod ali pa za premikanje težkega bremena. Sicer so ljudi takrat pestile tudi mnoge težave, med njimi tudi bolezni, a je bila razvitost imunskega sistema in prilagojenost na različne bolezni zelo zgledna (Crosby, 2006).

Kombinacija ruralnega in urbanega je vodila v razvoj poslovnih omrežij (trgi, trgovine, denar, blago in zakoni) in v potovanje blaga in idej na kratke in dolge razdalje. Pred 1.500 leti smo imeli že zelo velik nabor gospodarskih institucij, ki so podpirale izmenjavo vse večjega razpona blaga, med katerega so prištevali tudi sužnje (ki so zagotavljali storitve ali pa so proizvajali dobrine). Lahko rečemo, da vzpostavitev gospodarskega sistema ni pomenila samo tehničnega napredka v menjavi dobrin in storitev, ampak je omogočila vse večjo neenakost med ljudmi. Načini potovanja so bili različni, pomorščaki, vojaki, sužnji, trgovci, delavci so potovali po vodi, peš ali na hrbtih živali, spoznavali so nove jezike in kulture, hkrati pa so na nek način tudi sami ustvarili novo kulturo. Mnogi med njimi so bili doma v marsikateri družbi in danes bi temu lahko rekli državljani sveta. Med njimi pa so bili tudi zavojevalci, ki so hoteli prevzeti kontrolo nad zasedenimi ozemlji in prebivalstvom, ki je tam živel. Najdlje so prišli Mongoli v 13. in 14. stoletju, ki pa niso s seboj prinesli samo novih idej, ampak se je z njimi zelo verjetno širila tudi črna kuga, ki je divjala in desetkala populacije od Kitajske prek Centralne Azije do Evrope in Severne Afrike (Manning, 2013).

Inovacije (tehnike plovbe, ladjedelništvo, veščine na morju, prevoz tovora, orožje) v pomorstvu so postale pomembne v 15. stoletju, ko so se vladarji in trgovci obrnili proti morju, čeravno je bila populacija, ki je živela od kmetijstva, večja od tiste, ki je živela od morja. Širitev pomorskih poti je pomenila napredek (vse več blaga je potovalo), a je prinesla tudi bolezni. Verjetno je bilo število ljudi na svetu leta 1650 manjše kot leta 1500, predvsem zaradi zmanjševanja populacije v obeh Amerikah in tudi zaradi naščajoče smrtnosti v Afriki, Evropi in Aziji. Evropejci so s svojim čezmorskim imperializmom prebivalcem prinesli bolezni, na katere ti niso bili odporni, saj so dolga tisočletja živeli v izolaciji. Hkrati pa je bila stopnja smrtnosti za tiste, ki so potovali, vedno večja, kot za populacijo, ki je ostala doma. Nove globalne povezave so prinesle nepovratne spremembe, vsa morja, vse celine in otoki so od takrat naprej v nenehnem medsebojnem stiku (Crosby, 2006; Manning, 2013).

V 18. stoletju in v prvi polovici 19. stoletja so se mnogi selili neprostoovoljno, predvsem v suženjstvo, kar je bil način, kako dobiti in izkoriščati delovno silo, ki je ni bilo dovolj. Konec 18. stoletja so se iz prejšnjih političnih oblik pojavile nacionalne enote, kar je pomenilo vključevanje tistih, ki so sprejeli skupno identiteto in izključevanje tujih nacionalnih identitet, suženjstvo je bilo iz tega koncepta izvzeto. Druga polovica 19. stoletja in prvih 30 let 20. stoletja je obdobje najbolj intenzivnih migracij v zgodovini človeštva. Po nekaterih ocenah je

v tem obdobju migriralo več kot 50 milijonov Evropejcev, v tem obsegu so se izseljevali tudi Kitajci, Indija je sledila s 30 milijoni emigrantov, hkrati pa so potekale delovne migracije znotraj Afrike in Latinske Amerike.

Nastanek nacionalnih držav je povzročil, da so postale selitve mednarodne in začelo se je ločevanje na lastne in tuje državljane (Bade, 2005).

Migranti so se izseljevali zaradi želje po politični svobodi, po varnosti, po ekonomskih priložnostih. Evropejci so se selili v kolonije, a vseeno predvsem stran od imperijev svojih držav, prebivalci Azije pa, nasprotno, v imperije velesil, predvsem čez Pacifik in na britanska ozemlja v Indijskem oceanu. Kombinacija imperializma in migracij je botrovala nastanku geografskih in političnih kategorij Vzhoda in Zahoda ter Severa in Juga. Na Zahodu so industrijskim deželam Evrope in Severne Amerike vladali belci in parlamentarizem, medtem ko so bili na Vzhodu prebivalci Azije in Afrike temnejše polti, brez industrijskega bogastva in večinoma pod kolonialnimi oblastmi (Manning, 2013).

V 20. stoletju so se migracije še dodatno povečale in spreminjale svoje pojavne oblike. V začetku 20. stoletja so mednarodne delovne migracije dosegle svoj vrhunec s 3 milijoni migrantov letno, vendar pa so manjše povpraševanje v imigracijskih družbah, manjša ponudba v emigrantskih družbah (Evropa), I. svetovna vojna in imigracijska politika migracijski val grobo zaustavili. Od 30-ih let prejšnjega stoletja so bile zaradi velike depresije uvedene kvote za število imigrantov, ZDA so bile pri zaježitvi imigrantskega toka najbolj uspešne. Tam do 60-ih let so bile migracije manjše in postopno se je migracijski tok začel krepiti v 70-ih letih 20. stoletja. Obe svetovni vojni in več manjših vojn ter konfliktov po svetu so v prejšnjem stoletju prisilili milijone, da so zbežali z bojišč in poiskali zatočišče v improviziranih begunskih taboriščih ali pa še raje v mestih (Bacci, 2005; Manning, 2013).

3.2 Slovenija in migracije

Del globalnih migracijskih tokov je tudi Slovenija. Množično odseljevanje naj bi z današnjega ozemlja Slovenije in do začetka prve svetovne vojne pomenilo emigracijo okoli 300.000 oseb. Prebivalstvo se je selilo najbolj v Severno Ameriko in v nemško govorno področje Evrope. Med obema vojnama so bili migracijski tokovi zaznamovani z začasnim ekonomskim odseljevanjem v države Zahodne Evrope in vračanjem domov zaradi velike gospodarske krize v tridesetih letih.

Zavratnik Zimic razdeli zgodovino migracijskih procesov po drugi svetovni vojni v tri obdobja (Zavratnik Zimic, 2004):

- migracijski tokovi od konca druge svetovne vojne do leta 1954 označujejo Slovenijo kot emigrantsko državo,
- obdobje od leta 1954 do 1990 je zaznamovano s priselitvijo prebivalcev iz republik bivše Jugoslavije (še posebej v sedemdesetih letih) in z začasnimi, delovnimi migracijami Slovencev, predvsem v Avstrijo in Nemčijo,
- po letu 1990 pa so se migracijski tokovi radikalno spremenili, predvsem zaradi razglasitve

neodvisnosti Slovenije leta 1991; to je tudi čas, ko se je začela oblikovati migracijska politika v Sloveniji.

Konec druge svetovne vojne in čas neposredno po njej opredelimo kot obdobje, za katero je bilo značilno kaotično preseljevanje in beg političnih emigrantov, za katere verjetno nikoli ne bomo imeli natančnih podatkov. Odprtje državnih meja leta 1963 velja za začetek začasnega ekonomske emigracije, predvsem v države Zahodne Evrope in to je dejansko pomenilo odselitev iz Slovenije. Do razpada skupne države je jugoslovanska migracijska politika temeljila na zdomstvu. Iz popisov leta 1981 in 1991 lahko razberemo, da je več kot 50.000 oseb živelo v tujini. V skladu s takratno metodologijo so bili šteti med prebivalce Slovenije. Obdobje med 1970 do 1988 lahko štejemo kot obdobje najbolj intenzivne imigracije v vsej slovenski zgodovini. Migranti z območja nekdanje Jugoslavije so po osamosvojitvi Slovenije v večini pridobili slovensko državljanstvo, kar postavlja Slovenijo v sam vrh držav z največjim deležem državljanov, rojenih v tujini. Eden od štirinajstih državljanov Slovenije je imigrant (Dolenc, 2013).

4 MIGRACIJSKA POLITIKA

4.1 Evropska unija

Med prednostne naloge Evropska komisija uvršča tudi migracije, ki so v pristojnosti Generalnega direktorata za migracije in notranje zadeve. Večja mobilnost prebivalstva pomeni za Evropsko unijo številne izzive in priložnosti. Le uravnotežena, vključujoča, v prihodnost usmerjena skupna migracijska politika bo kos izzivom, ki jih prinašajo migracije, in bo hkrati zmogla izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo. Na ta način bodo imeli migracijski tokovi pozitiven vpliv na gospodarstvo EU (Legal Migration, 2016).

Mednarodne migracije pomembno vplivajo na število prebivalstva in njegovo razporeditev ter na odnose med državami. Zaradi pomembnosti migracijskih tokov so države začele že zgodaj posegati z migracijsko politiko v te procese. Vendar pa je učinkovita predvsem restriktivna in selektivna imigracijska politika. Emigracijska politika držav v primeru odprtih državnih meja običajno ni učinkovita. Zaradi selitev iz držav v razvoju v razvite države ni ustreznih ukrepov, ki bi izvornim državam zagotavljale učinkovitost pri zoperstavljanju negativnim vplivom izseljevanja (Malačič, 2006, str. 167).

Migracijska politika EU ločuje med med svobodo gibanja znotraj schengenskega območja in državami zunaj EU, iz katerih prihajajo nezaželene kategorije imigrantov. Ta dvojnost politike imigrantskih držav ima svoje korenine v zgodovini, kolonializem na eni strani in ločitev Evrope na Zahodno in Vzhodno na drugi. Čeprav se napovedi o gibanju kapitala v smeri zahod-vzhod in ljudi v obratni smeri niso uresničile, lahko opazimo očiten trend postavljanja ovir za imigracije na Zahod. Te vključujejo nadzor na mejah in omejitvene administrativne ukrepe (Peternel, 2003).

Kar zadeva zakonite migracije, EU določa pogoje za vstop in prebivanje državljanov iz tretjih držav, ki vstopajo v EU zakonito in v njej prebivajo, to velja tudi, če gre za združitev družine. V pristojnosti držav članic pa je, da določijo, koliko delovnih migrantov iz tretjih držav bodo sprejele (Chateau, 2016).

Za državljane držav članic EU načeloma velja notranji trg oz. prosti pretok dela, zato za migracije državljanov EU znotraj schengenskega območja veljajo veliko bolj blagi pogoji, kakor za zunanje migracije. Državljan tretjih držav pa lahko v EU vstopajo na različne načine (Verlič Christensen, 2002):

- podlaga za imigracijo in pridobitev pravice do stalnega bivanja v državi članici EU je za državljane tretjih držav zaposlitev, a le v okvirih znotraj strokovnega področja kvalifikacij migranta. Delodajalec jo pridobi s strani imigracijskega urada, a le v primeru, da se sklada z interesi politike zaposlovanja države,
- druga podlaga za priselitve iz tretjih držav v EU je uveljavljanje pravice z naslova družinskega združevanja,
- tretji način za priseljevanje pa je uveljavljanje pravice do azila, pravice do začasnega zatočišča beguncev ali pridobitev bivanja iz humanitarnih razlogov.

EU lahko spodbuja in podpira vlade držav članic, da sprejemajo ukrepe, ki spodbujajo vključevanje državljanov tretjih držav (ki zakonito prebivajo znotraj EU), a hkrati ne obstajajo določbe, ki bi usklajevale nacionalne zakone in predpise (Chateau, 2016).

Glede na Peternel (2003) se je Evropa odločila, da se želi približati ameriškemu in japonskemu gospodarstvu s tem, da bo povečala produktivnost. To pomeni, da potrebuje bolj kvalificirano delovno silo, kar seveda zavira množične migracije manj kvalificirane delovne sile.

Migracijski procesi so na ravni politike spodbudili oblikovanje odnosov imigrantske družbe do imigrantov in uveljavljanja pravic do njihove lastne etnične identitete (Bevc, 2002):

- popolna utopitev priseljencev v dominantno kulturo, kar pomeni popolno in čim hitrejšo asimilacijo,
- načelo mešanja kultur, kar pomeni, da med njimi prihaja do kulturnega stika; pionirji tega koncepta so zagovarjali enakopravnost različnih kultur, zahtevali so medsebojno vzajemno spoštovanje, hkrati pa so iskali možnosti za zlivanje in prepletanje različnih kultur,
- tretji pristop je multikulturalen pristop ali pristop kulturnega pluralizma; zagovorniki tega pristopa so se zavzemali za kulturni relativizem in spoštovanje različnosti, a s to razliko, da se ohrani kulturna različnost.

Država je v multikulturnem modelu določena z ustavo, zakoni in državljanstvom (je politična skupnost). S tem se opredelitev nacionalne države spremeni, etnična pripadnost ni pogoj za

državljanstvo, ki postane bolj dostopno, četudi to pomeni dvojno državljanstvo. Migranti imajo možnost postati del skupnosti, sprejeta je njihova kulturna različnost, oni pa morajo sprejeti in spoštovati pravna in politična pravila (Bevc, 2002).

Državlјanska pravica (ne formalni državlјanski status) je v multikulturnem modelu merilo prave integracije. Ta model je v evropskem prostoru uvedla Švedska (v 70-ih letih prejšnjega stoletja), a v praksi ni v celoti zaživel, zato je prišlo do popravkov in sprememb politike (Bešter et al., 2003, str. 87).

EU ima za nalogo preprečevati in zmanjševati nedovoljene migracije in to lahko doseže z učinkovito politiko vračanja, ob čemer mora v popolnosti spoštovati temeljne pravice. Če oseba (migrant) nima urejenega statusa, pomeni, da je v Unijo vstopila brez ustreznega vizuma ali dovoljenja, oziroma je v Uniji ostala po preteku vizuma (Chateau, 2016).

Tihotapljenje migrantov je hitro rastoča kriminalna dejavnost. Revščina, socialna in politična nestabilnost ter premalo možnosti za legalne migracije silijo migrante v ilegalo, kar pomeni, da uspevajo tihotapci, ki "pomagajo" pri nedovoljenem prečkanju meja, prevozu ali pri nastanitvi v EU. Boj proti tihotapljenju ljudi je že več kot desetletje del politike EU, ki si prizadeva zmanjšati nedovoljene migracije (Irregular Migration & Return, 2015).

Evropska agenda o migracijah, ki jo je Komisija objavila maja 2015 in katere namen je postaviti priseljevanje kot eno glavnih prednostnih nalog, predlaga tudi takojšnje ukrepe za reševanje krize v Sredozemlju. Predlaga ukrepe, ki naj bi jih sprejeli v prihodnjih letih, za bolj učinkovito obravnavo vseh vidikov migracij, kar se nanaša tudi na agencijo Frontex (Chateau, 2016).

Frontex je Agencija za vodenje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah EU. Pomaga krepiti sodelovanje med državami članicami pri nadzoru zunanje meje. Triton in Poseidon sta skupni operaciji agencije Frontex, v katerih, pri izvajanju aktivnosti (nadzor meje in reševanje življenj) na zunanjih mejah (Grčije in Italije) EU, sodelujejo tudi ostale države članice EU (Frontex, 2016).

Komisija je predlagala nujne ukrepe, kar pomeni, da se trikratno povečajo zmogljivosti in sredstva za Triton in Poseidon za leti 2015 in 2016; podlaga za to je sprememba proračuna za leto 2015 in nov operativni načrt za Triton. Agenda se konča s predlogom, da se v okviru skupne varnostne in obrambne politike poiščejo možnosti, ki vključujejo operacijo v Sredozemlju, ki bo razbila tihotapske mreže in s katero se bo okrepil boj proti tihotapljenju migrantov (Chateau, 2016).

Komisija je sprejela stroge ukrepe za zajezitev ilegalnih migracij. S tem je zagotovila, da države članice EU učinkovito nadzorujejo zunanje meje EU, popolno spoštovanje pravic migrantov in krepitev zaupanja v učinkovitost sistema za upravljanje z migracijami (Irregular Migration & Return, 2015).

“Sporazumi o ponovnem sprejemu: Unija je pristojna za sklepanje sporazumov s tretjimi državami za vrnitev državljanov iz tretjih držav, ki ne izpolnjujejo (več) pogojev za vstop, navzočnost ali prebivanje v eni ali več državah članicah, v izvorno ali tranzitno državo.” (Chateau, 2016)

Ker imigrantske države močno prevladujejo, ni zaznati, da bi lahko prevladale zamisli, ki so se porajale v 70-ih letih prejšnjega stoletja, o mednarodnem urejanju migracij in o upoštevanju interesov izseljenskih družb. Dominacija ciljnih držav tudi ne budi upov, da bi lahko imele različne kategorije imigrantov zagotovljene pravice in možnosti za uveljavljanje etničnega pluralizma kot integracije imigrantov (Peternel, 2003).

Po določitvi Lizbonske pogodbe o priseljevanju si EU z državami članicami deli pristojnosti na tem področju, hkrati pa lahko vsaka država članica sama, z upoštevanjem splošno dogovorjenih načel, določa in izvaja migracijsko politiko. Obsežne migracije, povečano število beguncev in iskalcev azila ter gospodarska kriza je države EU v zadnjih letih pripeljalo do tega, da so izvajale predvsem politiko omejevanja. Vendar pa obdobje, ki prihaja, zahteva evropsko migracijsko politiko, ki morala ponuditi skupna izhodišča in nastopiti kot celota, da bodo migracije v pomoč, in ne v breme pri reševanju številnih evropskih problemov, tako demografskih, ekonomskih, kot tudi socialnih in kulturnih (Bešter et al., 2003, str. 72).

Migracijske politike priseljitvenih držav se v času spreminjajo. 80-ta leta so pomenila politiko integracije in repatriacije, v 90-ta se je prenesla integracija, hkrati pa je v ospredje stopila kontrola. Danes se še vedno srečujemo z integracijo, hkrati pa tudi z izločanjem ilegalnih ter navideznih prosilcev za politični azil, na pohodu so nacionalna identiteta, varnost in javni red. Vse to je povezano s spremembami, ki smo jim bili priča, liberalizem je šel v intervencionizem, začasne imigracije v trajne, emigracije delavcev so se transformirale v bolj celovite družbene emigracije, migracije posameznikov v družinske migracije in evropski, kulturno sorodni migranti so dobili novo podobo neevropskih migrantov, ki so kulturno različni. Meje se vse bolj zapirajo, širita se ksenofobija in diskriminacija, problemi pravic, ki jih imajo trajni migranti, so še vedno odprti. Omejevanje kriz je neučinkovito in prisilnih migracij praktično ni več moč preprečiti, zato se restriktivna migracijska politika v kombinaciji s krizami ne obnese in prinaša vedno več ilegalnih imigrantov (Peternel, 2003).

4.2 Slovenija

Oblikovanje migracijske politike Slovenije seže v leto 1991, ko je Republika Slovenija postala neodvisna in mednarodno priznana država. Posledice vojne na področju bivše skupne države so bile tudi večje imigracije prebivalstva iz nekdanjih jugoslovanskih republik, ki je še danes največja skupina tujih priseljencev v Sloveniji. Preden je Slovenija postala članica EU, so bili tuji priseljenci razdeljeni v dve skupini z različnim statusom (Migracije in Slovenija, b.l.):

- priseljenci s slovenskim državljanstvom, ki so ga prejeli na podlagi Zakona o

državljanstvu Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 1/91), in

- priseljenci, ki so imeli v Republiki Sloveniji priznано stalno ali začasno prebivališče.

Slovenija lahko s svojo geostrateško pozicijo v prihodnosti pričakuje vsaj tretjino vseh imigracij v Evropo iz vzhodnoevropskega in azijskega prostora (Bešter et al., 2003).

Položaj Slovenije v srednji Evropi (ki se je ob koncu 90-ih preoblikovala) in vse večji migracijski pritiski so kazali na to, da je Slovenija postajala čedalje bolj zanimiva tako tranzitna kot tudi ciljna država za migrante, ki so hoteli v EU. Zaradi zakonodajne ureditve se je Slovenija takrat soočala s težavami, ki so pestile tudi razvite članice EU in schengenskega območja. Za vključitev v EU je morala politiko priseljavanja uskladiti s politiko Evropske unije, z lastnimi interesi in seveda z mednarodnimi in s humanitarnimi obveznostmi (Migracije in Slovenija, b.l.).

Tako je Slovenija leta 1999 sprejela Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 40/99, v nadaljevanju ReIPRS), ki je postavila temelje imigracijske politike. Zapisano je, da bo slovenska imigracijska politika temeljila na solidarnosti, da bo dejavna pri preprečevanju vzrokov množičnih migracij, da bo aktivna v evropskem prostoru, v odnosih s sosednjimi državami v srednji in jugovzhodni Evropi. Migracijska politika Slovenije bo nudila zaščito in pomoč beguncem ter drugim prosilcem za azil, osredotočala se bo na možnost vračanja imigrantov, na regulacijo priseljavanja, na preprečevanje ilegalnih migracij, na integracijo priseljencev, hkrati pa bo stalno spremljala razmere doma in po svetu (ReIPRS).

Temeljna pravna sredstva za uresničevanje imigracijske politike Slovenije, kot je to zapisano v Resoluciji, so: zakon o tujcih, zakon o azilu za urejanja statusa begunca ter azilne politike, zakon o nadzoru državnih meja, ki bo urejal nadzor meja v skladu s postopki vključevanja v Evropsko unijo in Schengenskim sporazumom, ustrezno uskladitev vizumskega režima ter ostali področni zakoni (ReIPRS).

Zaradi nove dinamike migracijskih tokov je bila leta 2002 sprejeta Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 106/2002, v nadaljevanju ReMPRS). Zahtevnost novih oblik migracijskih procesov je zahtevala drugačno upravljanje z migracijami, ki vključuje tudi sodelovanje z drugimi državami, z mednarodnimi organizacijami in približevanje EU. Resolucija o migracijski politiki je bolj podrobno opredelila aktivnosti in ukrepe, od usklajevanja s pravnim redom EU do delovanja po načelih solidarnosti, enakopravnosti in pravice do prostega gibanja (Migracije in Slovenija, b.l.).

Odkar je Slovenija članica EU, je imigracijska politika večinoma usklajena z migracijsko politiko in s pravnim redom EU, predvsem s prenosom zakonodaje EU (Migracije in Slovenija, b.l.).

Migracijski zakonodaji Slovenije, ki je bolj restriktivna, manjka nadgradnja na treh temeljnih področjih, ki bi morala biti usklajena: azilno pravo, preseljavanje ljudi in integracija tujcev v

slovensko družbo (Bešter et al., 2003, str. 73).

Migracijske politike Slovenije, ki so, podobno kot evropske, omejevalne, potreb migrantov ne upoštevajo dovolj. Migracijski in integracijski ukrepi v državah EU pa ne zagotavljajo, da bi priseljeni delavci pripadali istemu svetu kot večinsko prebivalstvo te države in na ta način stojijo nasproti načelom globalne odgovornosti in pripadnosti (Pajnik, Bajt & Herič, 2010).

Vlada RS je sprejela Strategijo o ekonomskih migracijah za obdobje 2010–2020, ki je eden bolj pomembnih dokumentov, ki se ukvarja z oblikovanjem migracijske politike. V Strategiji je politika migracij (njeno upravljanje in nadzor nad njo) postavljena kot politična prioriteta gledano z ekonomskega, družbenega in kulturnega vidika. V njej so na novo določene smernice ekonomskih migracij, ki zadevajo predvsem državljane tretjih držav, privabljanje visoko usposobljene delovne sile ter sodelovanje s slovenskimi zamejci (Migracije in Slovenija, b.l.).

Kovač predlaga naslednja izhodišča migracijske politike (Bešter et al., 2003, str. 75–76):

- Določiti število imigrantov, ki je za našo državo sprejemljivo.
- Naslednje je razlikovati med tujci, ki jih naš trga dela potrebuje in ustrezajo interesom gospodarstva. Potrebe na trgu dela so eno izmed meril, ki jih je treba upoštevati pri delitvi pravic tujcem.
- Sistem ekonomske, socialne in kulturne integracije tujcev v slovensko družbo mora temeljiti na spoštovanju človekovih pravic posameznikov in njihove identitete. Spoštovati moramo kulturno razlikost priseljencev, hkrati pa jih moramo gospodarsko in socialno integrirati v našo državo blaginje.
- Problem nezakonitih imigracij bi lahko rešili tako, da bi bilo ekonomsko učinkovito in družbeno pravično s prodajo legalnih pravic tujcem, ki bi nadomestila sistema kvot, fizično omejujočih priseljevanje. Na ta način bi država pridobila lastna namenska sredstva za odpravljanje begunskih problemov in se lotila mafijskega trgovanja z belim blagom.

Vzroki sodobnih migracijskih tokov so globalni in nepovratni, torej Slovenija nima možnosti, da bi na vzroke sodobnih mednarodnih migracij bistveno vplivala ali se jim izognila. Ker je območje Zahodne Evrope med bolj zaželenimi imigracijskimi cilji za različne in velike migracijske tokove, bo tudi Slovenija, kot del tega prostora, čutila posledice. Vprašanje pa je, kako uspešna bo slovenska migracijska politika v upravljanju teh tokov in ali bo znala izkoristiti te procese sebi v prid, da bo država blaginje obstala in obstajala za njene prebivalce (Peternel, 2003).

"Migracije so objektivno dejstvo in Slovenija jih v prihodnjih petdesetih letih preprosto potrebuje, da bi preživela kot ekonomska, socialna in politična entiteta in to ne glede na integracijske procese in evropski političnoekonomski globalizem. To je izhodiščna predpostavka, na kateri moramo zgraditi strategijo in politiko uravnavanja migracijskih tokov. Oboje pa je najboljša obramba pred naraščajočo ksenofobijo." (Bešter et al., 2003, str. 76)

5 SODOBNE MIGRACIJE

Naša družba se je od prvih premikov sodobnega človeka do danes korenito spremenila, tehnološko napredovala in se migracijsko predrugačila. Glavni razlog tudi v sodobnih migracijskih tokovi ostaja iskanje boljših pogojev za življenje.

5.1 Migracijski trendi

5.1.1 Svet

Globalni migracijski trendi, kot jih je zaznala Mednarodna organizacija za migracije v letu 2015, so naslednji (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016):

- rekordno število mednarodnih migrantov po svetu; 244 milijonov oseb, živečih v državi, ki ni država njihovega rojstva,
- migracijski tok v smeri od juga proti jugu (migracije med državami v razvoju) raste v primerjavi z migracijski tokom jug–sever (migracije iz držav v razvoju v razvite države),
- Nemčija je za mednarodne migrante druga najbolj zaželena destinacija na svetu,
- na svetu skoraj petina migrantov živi v 20 največjih mestih,
- v letu 2015 je bilo zabeleženo največje število prisilnih migracij po II. svetovni vojni,
- Evropska unija je do konca leta 2015 prejela 1,2 milijona prošenj za azil, kar je dvakrat več kot leto prej,
- v EU je bil 1 od 3 prosilcev za azil mladoletna oseba, kar pomeni 11 % več kot leta 2014; oblasti ocenjujejo, da je bila skoraj petina mladoletnih prosilcev brez spremstva,
- še vedno je velika večina beguncev migrirala v države v razvoju, še posebej v bližnje države,
- večina prisilnih migracij je še vedno notranjih migracij,
- leto 2015 je bilo za migrante najbolj smrtonosno,
- v primerjavi z letom 2014 je prišlo na morskih poteh v EU do velikih in nenadnih sprememb,
- število prostovoljnih vrnitev iz EU v matično državo je prvič preseгло število prisilnih vrnitev (81.681 proti 72.473),
- večina mednarodnih migrantov po svetu je delovnih migrantov,
- nakazila migrantov v matične države se povečujejo, še vedno pa stroški nakazil ostajajo relativno visoki,
- javno mnenje je migracijam bolj naklonjeno, kot se to morda zdi iz medijev, izjema je Evropa.

V letu 2015 je po svetu živelo 244 milijonov ljudi, ki niso prebivali v državi, v kateri so se rodili. Kljub rekordnemu številu pa je razmerje med nemigrantskim prebivalstvom in migranti le malo višje kot v preteklem desetletju, 3,3 % proti 2,8 % v letu 2000 in 3,2 % v letu 2013. Ženske predstavljajo 48 % migrantov, vendar pa se odstotek precej razlikuje po regijah. V

Aziji predstavljajo 42 % migrantske populacije, v Evropi (52,4 %) in Severni Ameriki (51,2 %) že več kot polovico (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 5).

Migracijski tokovi med državami v razvoju so po številu prehiteli migracijske tokove, ki pomenijo premik iz držav v razvoju v razvite države. V letu 2015 je v državah v razvoju živelo 90,2 milijona ljudi, ki so bili prav tako rojeni nekje na globalnem jugu, v razvitih državah pa je bilo takih le 85,3 milijona (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 7).

Nemčija je (govorimo v absolutnih številkah) z 12 milijoni migrantov v letu 2015 postala druga najbolj zaželeno destinacija, pred njo so ZDA, kjer jih živi 46,6 milijona, za njo pa Rusija, kjer živi 11,9 milijona ljudi, ki so bili rojeni drugje. Ko pa govorimo o odstotku populacije neke države, ki ga predstavljajo migranti, so na vrhu seznama države članice Sveta za zalivsko sodelovanje. 88,4 % prebivalcev Združenih arabskih emiratov predstavljajo osebe, ki so rojene na tujem, v Katarju je ta odstotek 75,7, v Kuvajtu pa migranti predstavljajo 73,6 odstotka celotne populacije (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 5).

Prisilne migracije so še vedno v večini notranje migracije. 38 milijon oseb od Iraka do Južnega Sudana, od Sirije do Demokratične republike Kongo in Nigerije je notranje razseljenih, ker se umikajo pred nasiljem, pred konflikti. Leto 2015 je bilo usodno za več kot 5400 migrantov po celem svetu, toliko jih je namreč umrlo ali pa jih pogrešajo. Od tega jih je na poti v EU stradalo vsaj 3770, kar je 15 % več kot v letu 2014. Prav tako je na poti v EU čez morje prišlo do velikih sprememb. V letu 2014 je po morju čez Italijo prišlo 170.010 oseb in čez Grčijo okrog 34.400, v letu 2015 pa je bilo tistih, ki so želeli v EU čez Italijo skoraj 154.000, čez Grčijo pa kar 853.000. Grčija je bila glavna vstopna točka za ilegalne migrante na poti v Zahodno Evropo. Največ jih je bilo iz Sirije, Afganistana in Iraka, več kot 88 % vseh, ki so ilegalno vstopili v državo (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 9–14).

Več kot 150 milijonov migrantov po svetu je bilo, po podatkih iz leta 2013, delovnih migrantov, kar je približno dve tretjini vseh mednarodnih migrantov. Več kot polovica je moških in le 44 % delovnih migrantov predstavljajo ženske. Migranti imajo večjo stopnjo participacije v delovni sili kot nemigranti, tudi na račun višje stopnje participacije med ženskami. Migranti domov pošiljajo tudi denar, nakazila v izvirne države so v letu dosegla 581,6 milijard ameriških dolarjev, skoraj 75 % te vsote so poslali v države v razvoju. Ta številka predstavlja trikratnik tuje pomoči, ki jo države v razvoju prejmejo od razvitih držav. V nekaterih primerih nakazila, ki jih pošiljajo emigranti v domovino, predstavljajo pomemben delež v bruto domačem proizvodu države. Za Liberijo in Moldavijo to pomeni okrog 25 %, za Nepal in Kirgistan je to skoraj tretjina in okrog 37 % za Tadžikistan. V absolutnih številkah so največje prejemnice nakazil Indija (70 mrd USD), Kitajska (64 mrd USD), Filipini (28 mrd USD) in Mehika (25 mrd USD), ki so tudi države z največjimi diasporami v letu 2015. Največ nakazil je bilo poslanih iz ZDA (56 mrd USD), Savdske Arabije (37 mrd USD) in Ruske federacij (33 mrd USD), kar je pričakovano, saj so te države med migranti zelo popularne

(Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 7 in 15).

Nasprotno od tega, kar lahko zasledimo v medijih, je javno mnenje po svetu (razen v Evropi) bolj naklonjeno migracijam kot ne. Evropejci so bili najbolj proti migracijam na splošno in več kot polovica jih meni, da bi se morali migracijski tokovi zmanjšati. Vendar pa je potrebno razlikovati med državami Severne Evrope (razen Velike Britanije) in Južne Evrope. Na severu so prebivalci migracijam bolj naklonjeni kot na jugu (Global Migration Trends 2015 Factsheet, 2016, str. 16).

5.1.2 Slovenija

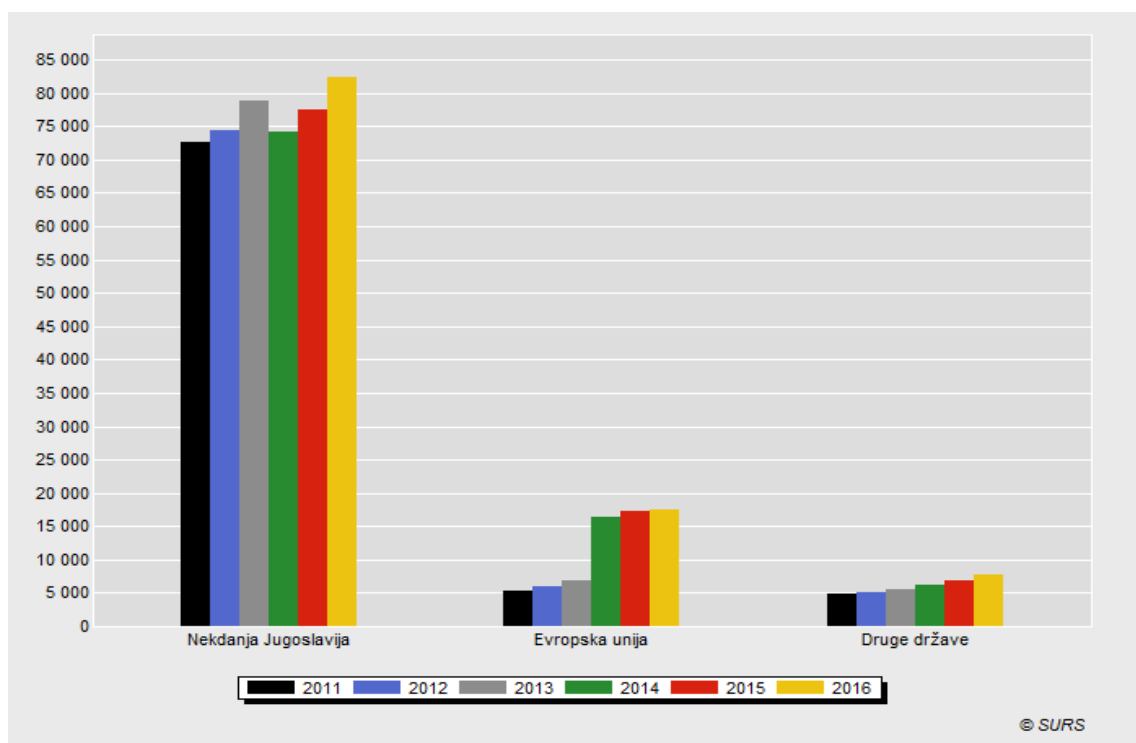
Migracijski trendi, ki jih v zadnjih letih zaznavamo v Sloveniji, so (Dolenc, 2015; Razpotnik, 2015; SURS, 2016):

- priseljeni tuji državljani so v večini državljani držav z območja nekdanje Jugoslavije,
- selitveni prirast tujih državljanov je zadnjih 15 let pozitiven,
- selitveni prirast državljanov Slovenije je že 15 let negativen,
- večina tistih državljanov Slovenije, ki se izseli, si za cilj izbere državo članico EU,
- bolj izobraženi državljani Slovenije so bolj mobilni in se v večji meri odseljujejo iz Slovenije,
- tuji državljani s svojo starostno sestavo pomlajujejo slovensko prebivalstvo,
- vse več mladih se odloča za emigracijo.

Imigracijski tokovi iz držav, ki so nastale po razpadu Jugoslavije, so še vedno največji tudi po vstopu Slovenije v EU. V 70-ih in 80-ih letih prejšnjega stoletja je bilo priseljevanje iz drugih republik nekdanje Jugoslavije v Slovenijo najbolj intenzivno. Te priselitve so takrat štejele za notranje, zato so migranti s teh območij brez težav pridobili slovensko državljanstvo. In tudi zato ima Slovenija enega največjih deležev državljanov, rojenih v tujini. Šest od desetih priseljencev ima slovensko državljanstvo; med tistimi, ki so se v Slovenijo priselili preden je postala članica EU (2004), pa je takih kar 94 %. Obenem pa so mnogi ljudje, rojeni v Sloveniji, odhajali na delo v tujino, najbolj v države Zahodne Evrope (Dolenc, 2015).

Tudi število (Slika 1) v tujini rojenih prebivalcev Slovenije je močno v prid državljanom držav z območja nekdanje Jugoslavije, sledijo državljani članic EU, ki jih je skoraj 5-krat manj in ostali.

Slika 1: Število tujcev v Sloveniji po skupini državljanstva od leta 2011 do leta 2016

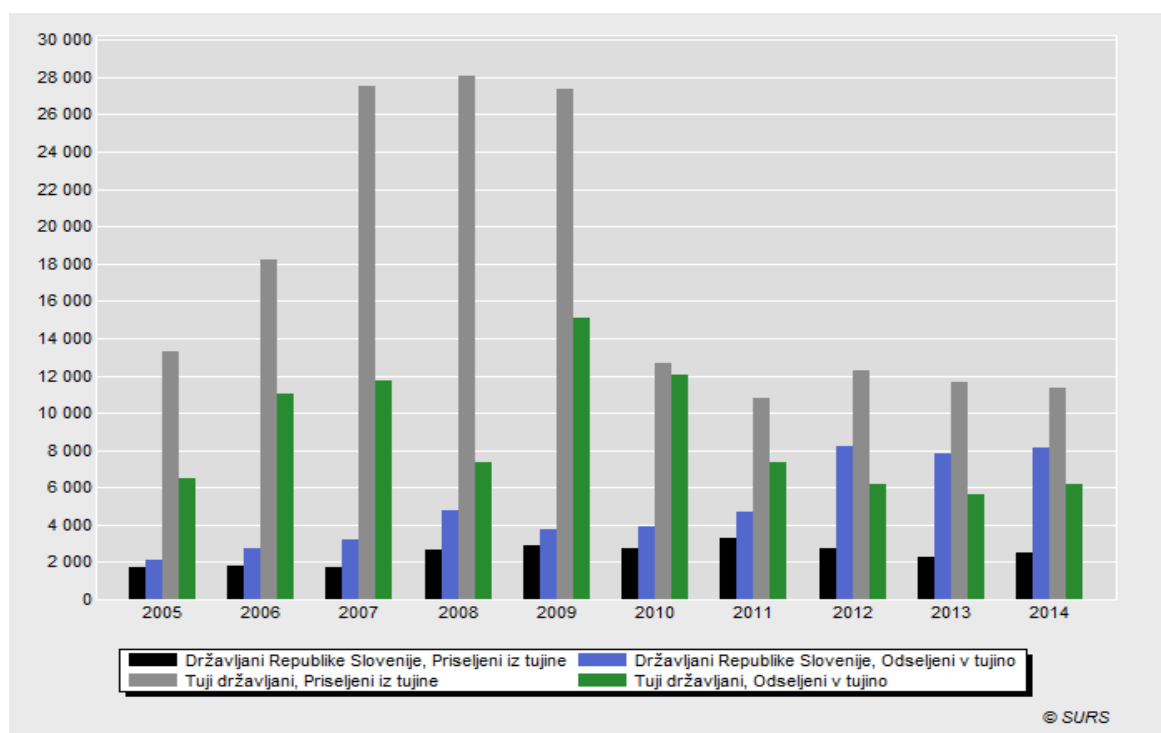

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (SURS), 2016

V obdobju od leta 2005 do 2014 je v Slovenijo imigriralo skoraj 173.000 tujih državljanov, na začetku leta 2015 jih je pri nas še vedno prebivalo 84.000 ali 48 % priseljenih v zadnjih devetih letih. Prebivalci Slovenije so v povprečju stari več kot 42 let, imigranti pa so bili v povprečju zadnjih 5 let stari 33 let in pol, kar nam da vedeti, da tuji državljani s svojo starostno strukturo pomlajujejo slovensko prebivalstvo.

Vsako leto od leta 2005 do 2014 je selitveni prirast tujcev (glej sliko 2) presegel število 3.000 oseb, razen v letu 2010, ko se jih je priselilo samo 673. Priseljevanje v Slovenijo kljub neugodnim gospodarskim razmeram ostaja na enaki ravni; v letu 2014 je selitveni prirast tujcev znašal 5.104 osebe. V enakem devetletnem obdobju je bilo skupaj zaznati 73.000 priselitev in odselitev slovenskih državljanov. V Slovenijo se je leta 2014 priselilo 2.500 slovenskih in 11.300 tujih državljanov, odselilo pa se je 8.100 slovenskih državljanov in 6.200 tujih. Selitveni prirast je bil prvič po letu 2010 ponovno negativen. Leta 2014 je selitveni prirast slovenskih državljanov že petnajsto leto zapored negativen: iz države se je odselilo 5.594 državljanov več, kot se jih je priselilo. Selitveni prirast tujih državljanov je bil že šestnajstič zapored pozitiven: v letu 2014 se jih je v Slovenijo priselilo 5.104 več, kot se jih je iz nje odselilo (Dolenc, 2013; SURS, 2016; Razpotnik, 2015).

Slika 2: Priselitve in odselitve državljanov RS in tujih državljanov v letih 2005–2014

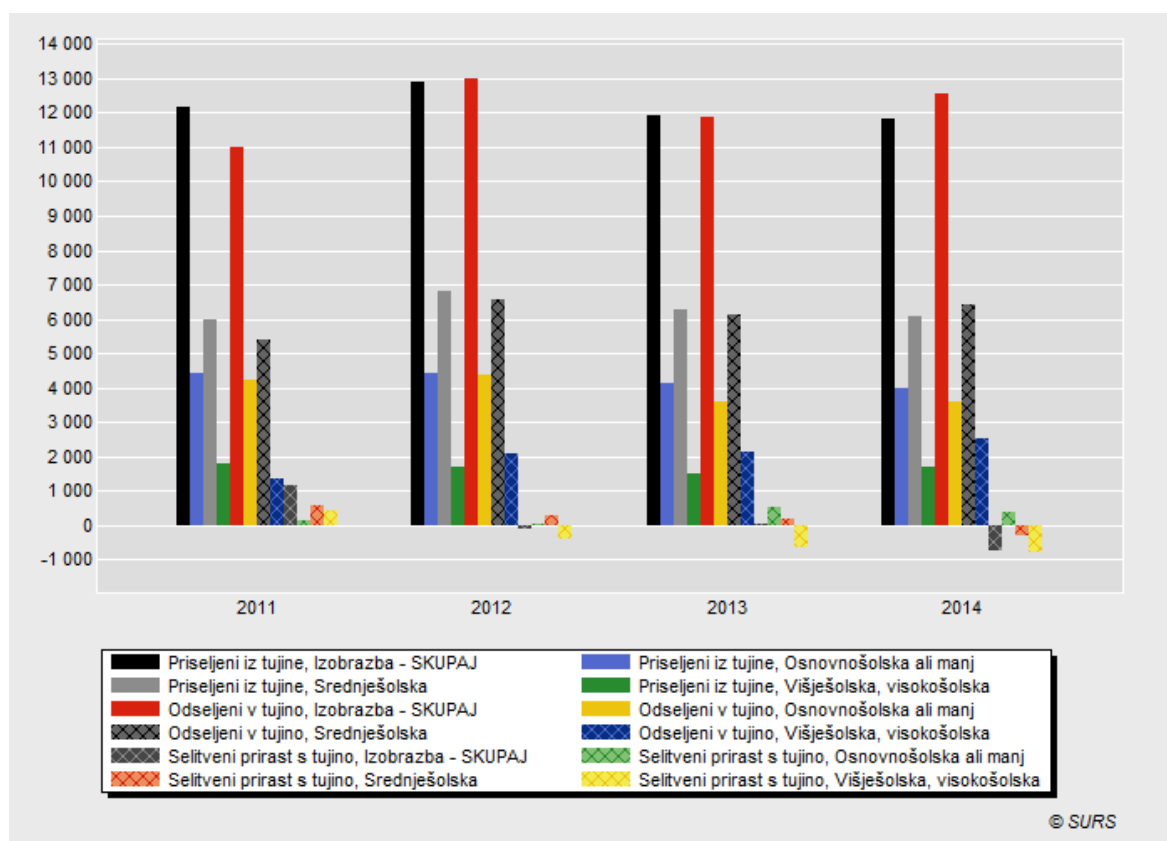
Vir: SURS, 2016

Od državljanov Slovenije, ki so v letu 2014 emigrirali, jih je šlo 74 % iskat nove priložnosti v druge države članice EU-28. Največ odseljenih državljanov Slovenije je odšlo v Avstrijo (28 %) in Nemčijo (20 %), v Švico, na Hrvaško in v Združeno kraljestvo (Razpotnik, 2015).

Odseljevanje se gleda predvsem skozi prizmo izobrazbe, obenem pa nas zanima tudi t. i. beg možganov. Beg možganov je oznaka za emigrante, ki imajo dokončano vsaj višješolsko izobrazbo. Bolje izobraženi slovenski državljani, ki so rojeni v Sloveniji, izkazujejo večjo mobilnost kot drugi prebivalci in tudi v večji meri emigrirajo. To pa velja tudi za reemigrante. Delež slovenskih državljanov, starih med 25 in 44 let (rojnih v Sloveniji) s terciarno izobrazbo, je 1. januarja 2011 znašal 30 %; med emigranti je bil ta delež 33 %, med priseljenimi 36 %. Za slovenske državljane, reemigrante, je bila terciarna izobrazba najbolj značilna. In sicer zato, ker se mnogi med njimi zaposlijo v ustanovah EU, kjer so zaposleni za določen čas (Dolenc, 2013).

Kot prikazuje slika 3, se v letih 2011 do 2014 povečuje število odseljenih državljanov Slovenije s terciarno izobrazbo. V zadnjih treh letih obdobja 2011–2014 je tudi selitveni prirast s tujino za to skupino državljanov negativen.

Slika 3: Meddržavne selitve po izobrazbi v letih 2011–2014, osebe, stare več kot 15 let

Vir: SURS, 2016

V zadnjem petletnem obdobju je Slovenija z migracijami pridobila 700 (starih od 25 do 39 let) oseb s terciarno izobrazbo. Tolikšna je razlika med odseljenimi slovenskimi državljani, rojenimi v Sloveniji, ki imajo terciarno izobrazbo (njihovo število je 3.300, od tega 350 magistrov ali doktorjev znanosti) in med vsemi priseljenimi osebami s terciarno izobrazbo (bilo jih je 4.600, med njimi je bilo več kot 400 magistrov ali doktorjev znanosti). Od slednjih smo odšteli tujce, ki so se odselili in so imeli terciarno izobrazbo (vseh skupaj je bilo 600; 50 jih je imelo magisterij ali doktorat znanosti). Bolj zaskrbljujoče je dejstvo, da odseljevanje narašča. Vse več mladih se odloča zapustiti Slovenijo. Leta 2010 je bilo 413 odseljenih slovenskih državljanov, starih od 25 do 29 let, 2014 je to število poskočilo že na 1.210. Med vsemi, ki so se iz Slovenije odselili, se je delež oseb, starih med 25 in 39 let, od leta 2010 do 2014 povečal za 6 odstotnih točk, s 34 % na 40 %. Te generacije veljajo za najbolj mobilne, zase iščejo najboljše možnosti za življenje in kariero, obenem pa so ti ljudje nosilci razvoja in napredka mnogih področjih (Dolenc, 2015).

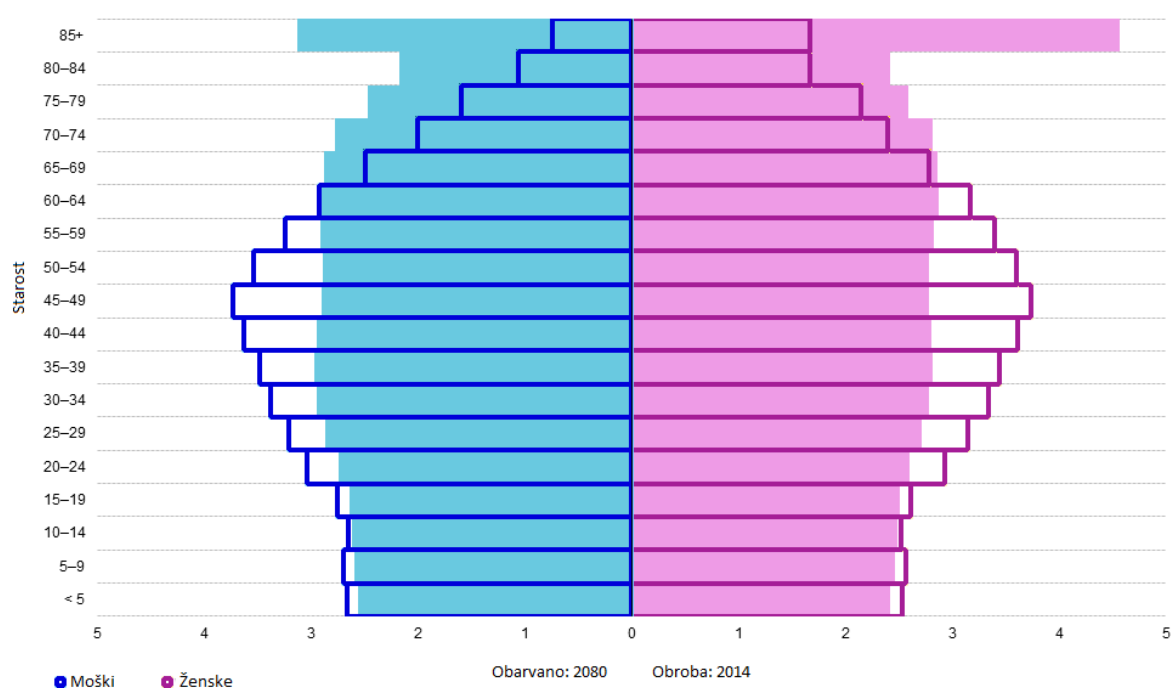
5.2 Prebivalstvo EU

Prebivalstvo EU-28 je bilo 1. januarja 2014 ocenjeno na 506,8 milijona. Mladih (0–14 let) je bilo 15,6 % populacije EU-28, starejši (65 let in več) so predstavljali 18,5 % celotne EU-28 populacije leta 2014, deset let prej je bil ta odstotek le 16,4. Delež delovno sposobnih ljudi

(15–64 let) je bil leta 2014 65,8 %, kar je 1,4 odstotne točke manj kot leta 2004. Naraščanje deleža starega prebivalstva lahko razložimo s tem, da ljudje živijo dlje (daljša se pričakovana življenjska doba) in z nižjo stopnjo rodnosti, kar pomeni, da se delež mladih v celotni populaciji zmanjšuje (Population structure and ageing, 2016).

Primerjava prebivalstvenih piramid za leto 2014 in projekcij za leto 2080 kaže, da se bo prebivalstvo EU-28 še naprej staralo (staranje na vrhu). V prihajajočih desetletjih bodo generacije (1946–1964), rojene po vojni, povečale število starejše populacije. Kot lahko vidimo iz Slike 4 bo piramida dobila pravokotno obliko, nekoliko se bo zožila v sredini (45–54 let), na dnu pa bo zoženje precejšnje (staranje na dnu) (Population structure and ageing, 2016).

Slika 4: Prebivalstvena piramida prebivalcev EU-28, leto 2014 in projekcije za leto 2080

Vir: Eurostat, 2016

Drug vidik staranja prebivalstva je hitro staranje starejše populacije, saj ta del prebivalstva EU-28 narašča hitreje kot katerikoli drugi. Delež prebivalcev (Tabela 1), starih 80 let ali več, se bo po projekcijah med letoma 2014 in 2080 več kot podvojil. V tem obdobju bo delež delovno sposobnih prebivalcev upadal, dokler se leta 2050 ne bo ustalil, medtem ko bodo starejši (65 let in več) predstavljali leta 2080 že 28,7 % celotne populacije (leta 2014 le 18,5 %). Posledica staranja prebivalstva bo vse večji koeficient starostne odvisnosti starih, leta 2014 je bil ta odstotek 28,1, za leto 2080 pa se nam obeta kar 51% (Population structure and ageing, 2016).

Tabela 1: Prebivalstvena struktura po starostnih skupinah, EU-28, 2014–2080 (odstotek celotne populacije)

Leto	Prebivalci stari 0–14 let	Prebivalci stari 15–64 let	Prebivalci stari 65–79 let	Prebivalci stari 80 let ali več
2014	15,6	65,9	13,4	5,1
2020	15,6	64,1	14,5	5,8
2030	14,9	61,2	16,8	7,1
2040	14,6	58,5	17,9	9,0
2050	15,0	56,9	17,2	10,9
2060	15,0	56,6	16,6	11,8
2070	15,0	56,9	15,9	12,2
2080	15,1	56,2	16,4	12,3

Vir: Eurostat, 2016

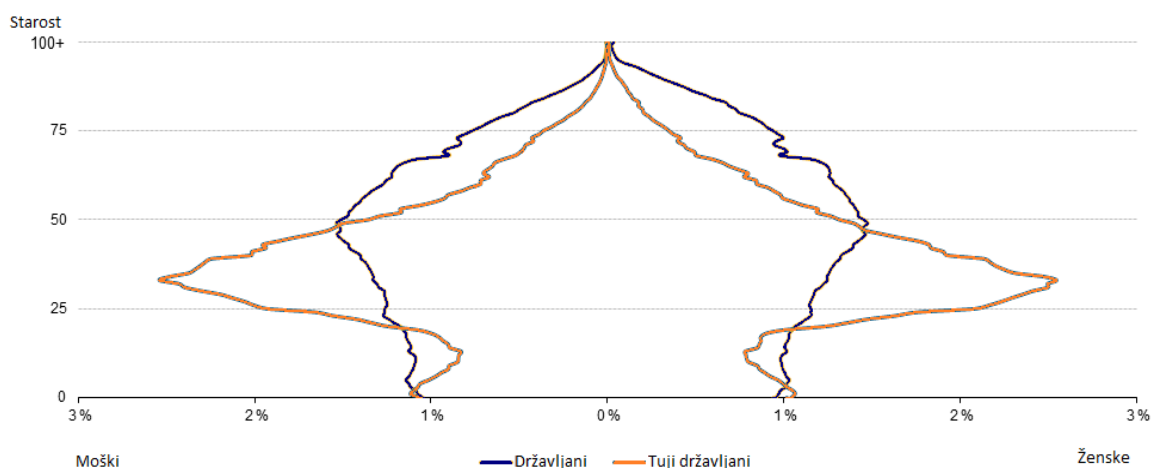
Imigranti v državah članicah EU so bili leta 2013 v povprečju dosti mlajši od nemigrantske populacije v ciljni državi. Prebivalstvo EU-28 je bilo 1. januarja 2014 v povprečju staro 42 let, povprečna starost priseljencev v EU-28 pa je leta 2013 znašala 28 let.

Vsi tuji državljani v EU-28 so bili mlajši od nacionalne populacije. Leta 2013 je bila povprečna starost nacionalne populacije EU-28 43 let, tuji državljani, ki so živeli v EU-28, pa so bili v povprečju stari 35 let. Starostna struktura (Slika 5) kaže, da je med tujimi državljani, če primerjamo s slovenskimi državljani, večji delež tistih, ki so razmeroma mladi in delovno sposobni (Statistika migracij in migrantskega prebivalstva, 2016).

Na demografske spremembe bi morali odgovoriti konstruktivno s politikami in ukrepi, ki (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010):

- spodbujajo demografsko obnovo, kar pomeni, da se osredotočimo na ukrepe, ki izboljšujejo uskaljevanje poklicnega, zasebnega in delovnega življenja, kar vpliva večjo rodnoost,
- spodbujajo delovne aktivnosti, in sicer z ustvarjanjem novih in kvalitetnih delovnih mest ter z daljšo delovno aktivnostjo; z upoštevanjem koncepta varne prožnosti, ki zagotavlja socialno varnost in preprečuje socialno izključenost,
- spodbujajo produktivnost in dinamičnost, poudarek je na razvoju notranjega trga, boljših predpisih in vlaganjih v človeške vire,
- skozi trajnostne javne finance zagotavljajo adekvatno socialno varnost in enakost med generacijami,
- s celovito imigracijsko politiko zajemajo sprejem in integracijo imigrantov.

Slika 5: Starostna struktura populacij državljanov in tujih državljanov, EU-28, 1. 1. 2014

Vir: Eurostat, 2016

V letu 2014 so imele najvišje stopnje naravnega prirasta Irska (8,1 na 1000 prebivalcev), Ciper (4,7), Francija in Luksemburg (obe državi po 4). 11 držav članic EU-28 je imelo negativno stopnjo naravnega prirasta, Bolgarija (-5,7 na 1000 prebivalcev), Romunija (-3,5), Latvija in Litva (obe -3,4) in Madžarska (-3,3). Če pogledamo stopnje neto migracij v letu 2014, je imel Luksemburg najvišjo (19,9 na 1000 prebivalcev), Avstrija (8,7), Švedska (7,9), Nemčija (7,2). Najvišjo negativno stopnjo neto migracij je zabeležil Ciper (-17,6 na 1000 prebivalcev), sledijo Grčija (-6,4), Latvija (-4,3) in Litva (-4,2). Kot prikazuje Tabela 2, so stopnje rasti prebivalstva (Tabela 2) lahko posledica 8 različnih tipov rasti prebivalstva, če opišemo naravni prirast in neto migracije, kombinacijo ter upad ali rast teh dveh kategorij (Statistika migracij in migrantskega prebivalstva, 2016).

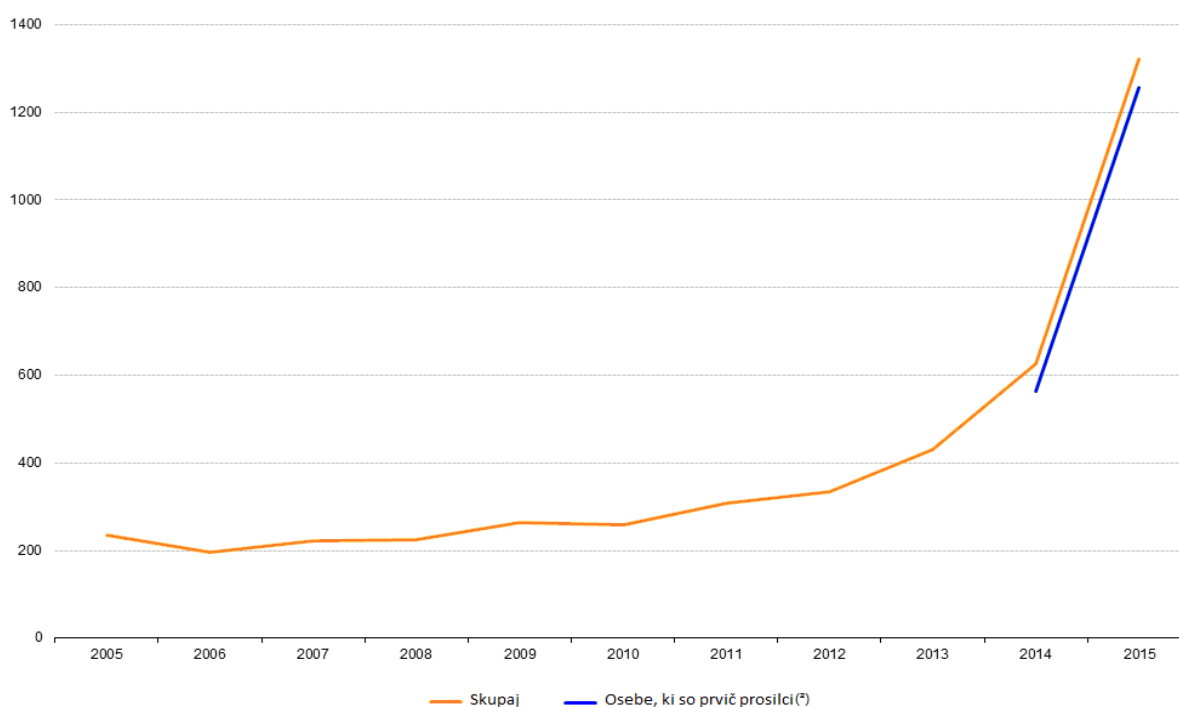
Tabela 2: Rast prebivalstva kot posledica naravnega prirasta ali neto migracij (s popravki) ali kombinacija obojega, 2014, za države članice Evropske unije

Demografski kazalniki	Država
Rast prebivalstva kot posledica:	
Samo naravnega prirasta	Irska, Slovenija
Bolj naravnega prirasta	Francija, Nizozemska, Slovaška,
Bolj pozitivnih neto migracij (s popravki)	Belgija, Češka, Danska, Luksemburg, Malta, Avstrija, Finska, Švedska, Velika Britanija
Samo pozitivnih neto migracij (s popravki)	Nemčija, Italija
Zmanjševanje prebivalstva kot posledica:	
Samo naravnega prirasta	Madžarska
Bolj naravnega prirasta	Bolgarija, Estonija, Hrvaška, Romunija
Bolj negativnih neto migracij (s popravki)	Grčija, Latvija, Litva, Poljska, Portugalska
Samo negativnih neto migracij (s popravki)	Španija, Ciper,

Vir: Eurostat, 2016

Leta 1992 je 672.000 ljudi zaprosilo za azil (EU-15) v Evropski uniji, večina prosilcev je bila z območja bivše Jugoslavije, leta 2001 je bilo prošenj za azil 424.000, do leta 2006 pa je znotraj EU-27 ta številka padla pod 200.000. Od takrat (Slika 6) je število prosilcev postopno raslo do leta 2012. Leta 2013 je 431.000 ljudi zaprosilo za azil, 2014 je bila ta številka že 627.000, nakar leta 2015 poskoči na skoraj 1,3 milijona prosilcev. Iz zadnjih podatkov za leto 2015 vidimo, da je število oseb, ki so prvič zaprosile za azil, vsaj dvakratnik števila iz prejšnjega leta. To pomeni 563.000 v letu 2014 in skoraj 1,26 mio v letu 2015. Povečanje gre predvsem na račun prosilcev iz Sirije, Afganistana in Iraka, manj pa prispevajo tisti, ki prihajajo iz Albanije, Kosova in Pakistana (Asylum statistics, 2016).

Slika 6: Prošnje za azil (državljeni držav nečlanic) v EU-28, 2005–2015

Vir: Eurostat, 2016

5.3 Potrebe po migrantih

Evropska demografska realnost se sooča z nizkimi stopnjami rodnosti in umrljivosti, z daljšim pričakovanim trajanjem življenja, v prihodnjih desetletjih pa se napoveduje zmanjševanje domačega prebivalstva. Med leti 2000 in 2005 se je prebivalstvo Evropske unije v povprečju povečalo za 1,8 milijona oseb letno, vendar moramo 80 % te rasti pripisati mednarodnim migracijam (povprečna neto rast je bila 1,5 milijona oseb na leto). Ko je Slovenija vstopila v EU, se je število prebivalcev relativno hitro povečevalo in to v veliki meri zahvaljujoč povečanemu selitvenemu prirastu. V začetku leta 2016 je imela Slovenija 2.064.188 prebivalcev, med njimi je bilo 5,2 % tujcev.

EUROPOP2010 je Eurostatova napoved prebivalstva in za Slovenijo napoveduje, da bodo moški leta 2060 živeli 84 let in ženske 89 let. Napovedana je tudi višja stopnja celotne rodnosti, in sicer na 1,65 ter selitveni prirast 3817 prebivalcev letno.

Tudi če se ne oziramo v prihodnost in nič ne vemo o napovedih, nam je jasno, da so rodnost, umrljivost in migracije (3 osnovni vidiki demografskih sprememb) že začeli vplivati na strukturo prebivalstva (starostno, izobrazbeno) in posledice teh sprememb bomo čutili tudi še v prihodnosti. Splet vsega naštetega pa bo pomembno vplival na oblikovanje politik in političnih odločitev. Morda nas mora bolj kot število prebivalstva skrbeti starostna struktura. Danes skuša Slovenija in vsa Evropa rešiti problem brezposelnosti, v prihajajočih desetletjih

pa bomo zaradi staranja prebivalstva vsi skupaj doživeli "demografski šok". V Evropi bo zaradi starajočega se prebivalstva začelo primanjkovati za delo sposobnih ljudi, enako velja tudi za Slovenijo; po napovedih Eurostata naj bi namreč število delovno sposobnega prebivalstva (od 15–64 let) začelo upadati že okrog leta 2011. Razmerje med delovno sposobnim in vzdrževanim prebivalstvom se slabša, poleg vsega pa ga ni moč bistveno popraviti niti z večjo rodnostjo niti s povečanim priseljevanjem, ki je še vedno relativno skromno. Kontingent za delo sposobnih oseb in tako tudi obseg delovne sile bi ostala bolj ali manj enaka le v primeru visokega selitvenega prirasta, ki bi znašal na leto povprečno okrog 13.500 oseb (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010).

Kovač (Bešter, 2003, str.75) pravi, da bo morala slovenska država določiti število priseljencev, ki jih še prenese. Če bi sledili evropskim merilom, bi to letno pomenilo 20.000 priseljencev, od tega bi jih morali v našo družbo vsako leto približno petino integrirati, pri tem mislimo socialno in gospodarsko.

Evropska starostna piramida je obrnjena zaradi nizke rodnosti in umrljivosti, zaradi vse daljšega pričakovanega trajanja življenja in to pomeni, da imamo manjše število mladih in delovno sposobnih oseb, obenem pa večje število in delež starejših. Prebivalstvo, ki se stara, ima precejšnje posledice na distribucijo ekonomske, socialne in politične moči prebivalstva, učinki so vidni na trgu dela in zaposlovanja, pozna se pri produktivnosti in gospodarski rasti, poleg tega pa vpliva tudi na socialno varnost in javne finance. V tem stoletju bosta Evropa in Slovenija soočeni z izredno hitrim pomanjkanjem domače delovne sile. Če se bodo sedanji trendi nadaljevali in bodo politike ostale nespremenjene, bodo posledice staranja prebivalstva in zmanjševanje števila za delo sposobnih prebivalcev nevzdržne javne finance in upad gospodarske rasti. Po nekaterih ocenah naj bi razvite države potrebovale od 150 do 200 milijonov migrantov v prihajajočih letih (Bešter, 2003, str. 62).

Srednji Vzhod in Severna Afrika imata višjo rodnost (sicer padajočo), pričakovano trajanje življenja se povečuje in demografska rast je zdržna. Vendar pa se države teh regij spopadajo s tem, kako absorbirati brezposelne in zraven še vse, ki bodo v naslednjih 20 letih vstopili na trg dela. Razmere, ki vladajo na tem območju, so neperspektivne in ni moč računati, da bodo gospodarstva večine teh držav sposobna absorbirati tako povečanje delovne sile. Ker so stopnje nezaposlenosti vztrajne in visoke, pričakujemo, da bodo migracijski tokovi večji in še vedno v smeri evropskih trgov dela (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010).

Migracijske tokove velikokrat obravnavamo skozi prizmo gospodarstva in demografije, ne smemo pa pri tem pozabiti na človekove in politične pravice, ki so dodatna dimenzija migracij danes in jutri. Evropa ostaja eno glavnih ciljnih območij, čeprav smo v obdobju nizke gospodarske rasti, visoke brezposelnosti in četudi se vlaga veliko navora, kako nadzorovati in zmanjšati pritok migrantov (prosilci za azil, nezakoniti priseljenci in delovni migranti). Sklepamo lahko, da bo več tistih, ki bi želeli v Evropo, kot je "prostih mest", ki jih Evropa želi in zmore nameniti migrantom. Države so morda res pripravljene sprejeti precej

več migrantov, a so omejene s svojimi integracijskimi kapacitetami kot tudi z javno podporo imigracijam med državljani. In najbrž bodo tudi zaradi tega nelegalne migracije še vedno ostajale problem. Rešitev tega problema bi morda lahko poiskali v nenehnem posodabljanju migracijskih politik, ki naj se razvijajo na vseh področjih, nudijo pogoje za zakonite imigracije, preprečujejo ter zmanjšujejo nezakonite migracije in preganjajo izkoriščanje delovne sile. Istočasno pa je treba odpravljati vzroke migracij v izvornih državah. Na ta način bi se gospodarstvo krepilo in možnosti za zaposlitev in zaslužek doma bi se povečale.

Del politik, ki morajo najti rešitev za prihajajoče demografske izzive, je tudi aktivna imigracijska politika (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010):

- Imigracija pozitivno učinkuje na rast prebivalstva in delovne sile. Če je naravna rast prebivalstva negativna, lahko s priseljevanjem ohranjamo raven skupnega števila prebivalstva in delovne sile.
- Poudariti pa je treba, da imigracija ni rešitev za odpravljanje posledic staranja evropskih prebivalcev. Stopnja neto migracije, potrebna za ohranjanje razmerja med delovno sposobnim in starim prebivalstvom, bi morala biti precej večja od ravni, ki so v družbi in politiki zaželjene.
- Neto migracije so glavni dejavnik rasti prebivalstva v zadnjih 10-ih letih, vendar migracije ne morejo spremeniti negativnih vplivov, ki jih ima staranje družbe na življenjski standard in javne izdatke.
- Zakonite imigracije so le eden od elementov, ki lahko pomagata pri reševanju vprašanj in izzivov, s katerimi se spopadamo ob zmanjševanju kontingenta delovne sile in pritiski na socialne sisteme.

Vseeno pa lahko imigracijo uporabimo kot odgovor na povpraševanje po delovni sili in znanjih ter spretnostih.

5.4 Percepcija migrantov

V raziskavi Gallup World Poll, ki je potekala v letih 2012 do 2014, so v več kot 140 državah po svetu 183.000 odraslim postavili dve vprašanji o imigracijah (Esipova, Ray, Pugliese & Tsubutashvili, 2015):

- Ali bi se imigracije, po vašem mnenju, v tej državi morale ohraniti na enaki ravni, zmanjšati ali povečati?
- Mislite, da imigranti večinoma opravljajo dela, ki jih domači prebivalci ne želijo opravljati, ali se potegujejo za delovna mesta, ki si jih domačini v tej državi želijo?

Glavni poudarki iz Gallupove raziskave o percepciji imigrantov po svetu (Esipova, Ray, Pugliese & Tsubutashvili, 2015) so naslednji:

- Ljudje po svetu so bolj naklonjeni k temu, da imigracije ostanejo na trenutni ravni (22 %)

- ali da se povečajo (21 %), kot pa, da bi se zmanjšale (34 %),
- Evropejci so globalno gledano najbolj nenaklonjeni imigracijam, saj večina (52 %) meni, da bi se morale imigracije v njihovih državah zmanjšati,
  - v 7 od 10 najbolj zelenih ciljnih držav (ZDA, Kanada, Avstralija, ZAE, Savdska Arabija, Nemčija in Francija) je večina prebivalstva naklonjena imigracijam, ki naj se povečajo ali ostanejo na trenutni ravni, medtem ko v ostalih 3 (Rusija, VB in Španija) mislijo, da bi se morale imigracije zmanjšati,
  - odrasli, ki živijo v državah z najvišjimi stopnjami nezaposlenosti, so najbolj nenaklonjeni imigracijam; skoraj polovica tistih, ki živijo v državah s 15 ali večodstotno stopnjo brezposelnosti menijo, da bi se morale imigracije zmanjšati,
  - prebivalci iz visoko dohodkovnih gospodarstev bodo bolj verjetno (58 %) rekli, da imigranti opravljajo dela, ki jih domači prebivalci nočejo, kot da opravljajo dela, ki jih želijo opravljati tudi državljani (17 %); v vseh ostalih gospodarstvih mislijo, da imigranti zasedajo delovna mesta, ki si jih želijo tudi državljani,
  - v 10 najbolj zelenih ciljnih državah (kjer so tudi visoko dohodkovna gospodarstva) več vprašanih misli, da imigranti opravljajo dela, ki jih domače prebivalstvo noče,
  - terciarno izobraženi odrasli so, bolj kot tisti z nižjo izobrazbo, naklonjeni ideji, da imigracije ostanejo na trenutni ravni ali pa se povečajo,
  - za mlajše od 54 let velja, da imajo mnenje o imigracijah in so bolj naklonjeni k povečevanju le-teh,
  - aktivni iskalci zaposlitve (a trenutno brezposelni) so precej bolj za zmanjševanje imigracij (40 % brezposelnih proti 33 % tistih, ki niso brezposelni),
  - odnos javnosti in vladna politika sta v primeru imigracij usklajena; če javnost imigracijam ni naklonjena, vlada zmanjšuje pritok migrantov v državo in obratno,
  - v Rusiji pa, nasprotno, javnost imigracijam ni naklonjena (70 % vprašanih si želi manj imigracij), kar je v nasprotju s politiko, ki dviguje imigracijske stopnje.

Migracije v EU že dalj časa predstavljajo velik politični problem. Potrebe trga dela po "uvoženi" delovni sili spremlja družbeno neodobravanje imigracij. Po eni strani se imigranti težko asimilirajo, po drugi pa je vse bolj jasno, da imajo državljani odklonilen odnos do priseljencev. Tak odnos je posledica strahu pred izgubo lastnega socioekonomskega položaja v družbi, ogroženosti lastne varnosti ter posledično strahu pred neznanim, v tem primeru tujim, drugačnim. To lahko pripišemo prevelikemu poudarjanju zgolj ekonomskih vidikov migracij in posledično nezadostnim naporom držav za integracijo priseljencev v vseh pogledih (družbeno, ekonomsko in kulturno). Odnos javnosti slabšajo še politika in mediji, ki prikazujejo priseljence kot grožnjo, dodatno pa je na mnenje javnosti vplivala še gospodarska kriza, ki je pripomogla k slabšim življenjskim in delovnim pogojem ter zmanjšala zaposlitvene možnosti (Medica & Lukič, 2011).

Leta 2007 in 2010 sta bili na Znanstveno-raziskovalnem središču Koper Univerze na Primorskem izvedeni dve javnomnenjski raziskavi o odnosu do ekonomskih migracij in delavcev migrantov. Kralj (Kralj, 2011) je predstavila izsledke raziskave iz leta 2010 in jih, kjer so to dopuščala vprašanja, primerjala s tistimi iz 2007. Poglejmo nekaj izsledkov

raziskav:

- Odnos lokalnega prebivalstva do delavcev migrantov izraža vsaj delno nelagodje in občutek ogroženosti.
- Ljudje za slabše socio-ekonomske razmere velikokrat iščejo krivce tudi med migranti, 60,4 % se jih (zelo) strinja s trditvijo, da migranti znižujejo ceno domačim delavcem in 38,1 %, da odvzemajo delovna mesta domačemu prebivalstvu.
- Delež vprašanih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (enako velja za vprašane s podeželja), ki se strinjajo, da bi morala Slovenija zmanjšati kvoto izdanih dovoljenj za tuje delavce, je večji kot pri tistih z visokošolsko ali višjo izobrazbo.
- Po drugi strani pa se je 85 % odstotkov vprašanih (zelo) strinjalo, da so delavci migranti pogosto izkoriščani s strani delodajalcev.
- 52 % anketiranih podpira bolj restriktivno imigracijsko politiko v Sloveniji, 22,7 % se jih s tem ne strinja. 40,4% vprašanih je bilo proti temu, da bi Slovenija zaustavila priseljevanje, če želi zmanjšati napetosti v družbi, 34 % jih je to podprlo. Delež tistih, ki se strinjajo z bolj restriktivno imigracijsko politiko je večji med vprašanimi z nižjo stopnjo izobrazbe.
- 75,6 % anketiranih se strinja s tem, da bi morala biti Slovenija odprta, strpna, multikulturna družba, kar je več kot leta 2007, ko se je s to trditvijo strinjalo 63,3 % vprašanih.
- Da tujci ne morejo zahtevati in biti deležni enakih pravic kot staroselci podpira 44,1 % vprašanih, je pa ta odstotek leta 2010 manjši kot 2007 (54,5 %). Tudi pri tem vprašanju je delež tistih, ki se strinjajo, večji med slabše izobraženimi in anketiranci s podeželja.
- 15,2 % vprašanih bi (zelo) motilo, če bi se družinski član poročil z osebo, ki se je priselila iz tujine in je višji kot leta 2007 (9,8 %); če bi enako storil osebni prijatelj, je ta odstotek manjši, 8,4 leta 2010 in 7,8 leta 2007. 5,9 % vprašanih bi motilo, če bi tujec postal sodelavec in 16,8 %, če bi postal njihov nadrejeni.
- Večina vprašanih (76,7 %) se strinja, da naj se imigranti naučijo jezika in navad, svojo kulturo pa naj ohranjajo doma (adaptacija), 14,4 % jih zagovarja trditev, da naj se priseljenci po omejenem času vrnejo v svojo državo, 7,2 % se jih strinja z asimilacijo in 1,7 % vprašanih meni, da bi morali ohraniti svoje navade, jezik, kulturo in živeti stran od večinskega prebivalstva. Z asimilacijo se bolj strinjajo starejši (61 let in več), z adaptacijo pa mlajši (18 do 39 let) anketiranci.
- Ideji kulturnega udejstvovanja priseljencev so anketirani bolj naklonjeni (80,7 %) kot ideji, da bi se priseljenci politično udejevali (43,8 %).

Raziskave javnega mnenja o migracijah v Sloveniji so pokazale, da je dojemanje migrantov povezano z ekonomskimi in socialnimi razmerami v državi. Ko nam gre dobro, smo bolj tolerantni do prišlekov, jih lažje sprejemamo, ko nam gre slabo, pa jim kaj hitro pripišemo krivdo za stanje v družbi. Prevevajo nas občutki ogroženosti, pa naj bo to na ekonomskem področju, v kulturi ali v državi. Tovrstne diskusije producira politika, razširjajo jih mediji in tako strokovnjakov kot nekega racionalnega glasu ni slišati. Imigranti zbujajo občutke nelagodja ali kar občutke ogroženosti, politika pa bolj ali manj spretno izrablja javno mnenje,

da pritisne tudi na čustvene strune (zavarovati domače gospodarstvo in kulturo) prebivalstva. Če že trpimo migrante v našem okolju, je to zato, ker to zahteva trg dela in tako je njihov status zelo negotov ter podvržen ekonomskim in kulturnim stanjem v državi (Zavratnik, 2011).

5.5 Prednosti in slabosti migracijskih tokov

Mnogo argumentov za in proti migracijam obstaja, pa čeprav 244 milijonov mednarodnih migrantov predstavlja le 3 % svetovne populacije. Učinki migracij so težko merljivi (velikokrat imajo številne posredne učinke) in tudi njihov obseg je odvisen od različnih dejavnikov. Vendar pa izsledki raziskav kažejo, da so ekonomske migracije za ciljne države koristne, prav tako za njihova gospodarstva in tudi za imigrante.

V ciljni državi imajo migracije pozitivne učinke na (The pros and cons of Migration, b.l.):

- strukturno brezposelnost in zapolnjevanje prostih delovnih mest,
- ohranjanje gospodarske rasti,
- nudenje storitev starostnikom (še posebej tam, kjer ni dovolj mlajše populacije),
- pokojninsko blagajno, v katero prispevajo mladi zaposleni migranti, ki seveda tudi plačujejo davke,
- inovativnost in energijo, ki jo s seboj prinesejo,
- kulturno raznolikost.

Negativni učinki se kažejo kot:

- znižanje plač (samo začasno),
- izkoriščanje migrantov, ki so voljni delati za nizko plačilo (delodajalci se ne ukvarjajo s produktivnostjo, izobraževanjem in inovacijami),
- pritisk na socialne storitve države se poveča s prihodom migrantov,
- višja brezposelnost (če ni omejitve števila imigrantov),
- težave pri integraciji priseljencev in trenja med njimi in domačim prebivalstvom,
- težave pri varnostnem nadzoru,
- povečanje kriminala in trgovine z ljudmi zaradi prostega prehajanja znotraj EU.

Pozitivni učinki na državo izvora so:

- denarna nakazila, ki jih domov pošiljajo migranti in danes v marsikateri državi v razvoju presegajo tujo pomoč,
- brezposelnost se zmanjša,
- boljše življenjske možnosti za mlade migrante,
- reemigranti s seboj prinesejo prihranke, veščine in koristne mednarodne stike.

Negativni učinki mednarodnih migracij na državo izvora pa so:

- gospodarske izgube zaradi zmanjšanja za delo sposobnih oseb,
- izguba visoko usposobljenih oseb, še posebej zdravstvenih delavcev,
- odraščanje otrok brez širše družinske podpore.

Migracijski tokovi imajo raznovrstne učinke na gospodarstvo in družbo, tako v izvorni kot tudi v državi gostiteljici. Vplivajo na demografske spremembe, na ponudbo na trgu dela, na ekonomijo, kar se kaže v mednarodni menjavi, v ravni plač, zaposlenosti, gospodarski rasti ter redistribuciji dohodka (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010):

- Vpliv na mednarodno menjavo pomeni, da preseljevanje delavcev spreminja obseg ponudbe na trgih dela obeh držav in tako vpliva na izenačevanje ekonomskih možnosti med ciljno državo in izvorno državo in tudi na zmanjševanje obsega mednarodne menjave.
- Vpliv na redistribucijo dohodka oz. na raven plač je drug v vrsti pomembnih ekonomskih učinkov migracij. Ekonomske migracije povečujejo razpoložljivost delovne sile v ciljni državi, povečuje se konkurenčnost na trgu dela in to vodi v zniževanje plač. Za državo izvora pa je učinek emigracij ravno nasproten in tako prerazporeditev delovne sile vodi v izenačevanje ravni plač.
- Tretji del ekonomskih učinkov vpliva na javne finance. Ta del je kompleksen in ga sestavljajo pozitivni in negativni učinki. Neposredni učinki izhajajo iz dejstva, da tuji delavci koristijo socialne storitve države (zdravstveno in socialno varstvo ter izobraževanje), obenem pa tudi davkoplačevalci. K temu lahko dodamo še, da povečanje razpoložljive delovne sile pomeni večjo konkurenčnost podjetij. Vse naštetu tudi posredno učinkujeta javne finance (večji davek na dobiček, večje zaposlovanje in s tem povezani davki na osebne dohodke).

Kot smo že nakazali, imajo migracije tudi ekonomske učinke na izvorne države. Neposredno se ti kažejo v denarnih nakazilih domačim (večja kupna moč), v zmanjšanju brezposelnosti, s čimer se zmanjšajo socialni izdatki iz državnega proračuna. Učinki so tudi razvojni, krožne migracije na primer omogočajo prenos znanja, izkušenj in kapitala, pridobljenega v ciljni državi, nazaj v izvorno državo. Sistem upravljanja z migracijami bi moral temeljiti na partnerskem povezovanju izvornih in ciljnih držav. Samo na ta način bi lahko maksimizirali ekonomske učinke na izvorne države (Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020, 2010).

6 PROJEKT BEGUNEC.SI

Na razpisu Ministrstva za notranje zadeve je bil izbran projekt družbe Makroskop za izvedbo programa v okviru "Programi osveščanja širše javnosti o pomenu vključevanja oseb z mednarodno zaščito v slovensko družbo, s poudarkom na vzpodbujanju medkulturnega dialoga", z nazivom projekta: »Dialog se začne pri samem sebi«. Projekt se je izvajal

nepridobitno, štiri leta (od 2011 do 2014) in v tem obdobju je bila v okviru programa štirikrat (20. junija v posameznem letu) organizirana prireditev ob Svetovnem dnevu beguncev.

Program je bil zasnovan drugače od takratnih s tovrstno tematiko, saj ni želel posebej izpostavljati klasičnih krutih zgodb begunstva, temveč je bil cilj predvsem prispevati k medkulturnemu dialogu. Predpogoj navedenega je demistifikacija begunca, ki v očeh posameznika največkrat zajema pozicijo osebe, ki jo je najbolje ignorirati ali pa zaradi krute izkušnje, ki jo ima za seboj, obravnavati na način "miloščin".

6.1 Projekt v številkah

Projekt je bil financiran s strani Ministrstva za notranje zadeve (MNZ) in Evropske unije (Sklad za begunce). Vreden je bil 85.000 evrov, trajal je 4 leta, ministrstvo je prispevalo 25 % sredstev, EU 75 %. Ves čas trajanja projekta je bila moderirana spletna stran www.begunec.si in stran www.facebook.com/begunec.si, hkrati pa so bile dodajane in dopolnjevanе vsebine na navedenih spletnih straneh. Merljivi rezultati so pokazali, da je program presejal načrtovane cilje za navedeno obdobje, obisk spletne strani www.begunec.si je v tem obdobju dosegel število 10.000 obiskov, pri čemer je spletno stran obiskalo preko 5800 novih obiskovalcev (angl. "absolute unique visitors"). Vsak obiskovalec se je na strani v povprečju zadržal 2 minuti in 54 sekund. Facebook profil [begunec.si](http://www.facebook.com/begunec.si) je imel skoraj 900 sledilcev, prispevki so dobili skupaj več kot 300 všečkov in bili več kot 30-krat deljeni. Tako so bili doseženi (ponekod celo preseženi) vsi v programu zastavljeni in merljivi cilji – tako število obiskovalcev spletne strani, kot tudi število sledilcev na facebook strani. Poleg naštetih so se izvajale tudi komunikacijske aktivnosti.

6.2 Ključna izhodišča programa

Med splošno javnostjo mora program krepiti zavedanje o begunski problematiki kot taki. Z razpoložljivimi sredstvi je treba doseči kar se da širok krog splošne javnosti, hkrati pa izhajati iz izhodišča, da je medkulturni dialog v osnovi individualiziran proces, ki se odvija »ena na ena«. To je moč doseči s svežim pristopom, ki temelji na pozitivaciji problematike kot take, brez nepotrebne navajanja temnih, tragičnih plati begunstva. S kampanjo je bila posamezniku uporabniku ponujena možnost in priložnost, da začuti notranjo potrebo (ne iz sočutja!), da bi se s takim človekom (tujcem/beguncem) tudi spoznal, da bi поблиže spoznal njegovo kulturno okolje. Nadaljevanje, dialog, ki poteka med njima, je neopredeljiv, saj je dialogov toliko, kot je posameznikov. Pomembna je spodbuda k njemu. Zato je kampanja begunce predstavljala kot celovite osebnosti, ki izhajajo iz različnih kulturnih okolij in niso tu zaradi miloščine, temveč iz nuje, predvsem pa gre za polnopravne ljudi, katerih podoba ni samoumevno zaznamovana s kakšno od klasičnih krutih slik, kakršne nam dnevno servirajo množični mediji. Gre za posameznika, ki se je bil prisiljen umakniti, vendar gre hkrati za celovito osebo, ki izhaja iz okolja, ki je še kako bogato. In takšen je tudi on sam. Osnovno sporočilo je moralo biti dovolj enostavno, da je pritegnilo, hkrati pa je moralo ponuditi razmislek o temi begunske problematike in medkulturnega dialoga ter uporabnike spodbuditi

k aktivni vključitvi v program, kar se je poglobilo z obiskom in aktivno vključitvijo na spletno stran www.begunec.si in pripadajoči facebook profil.

Mišljeno je bilo, da čim širši krog ljudi nameni vsebini programa več kot nekajsekundni razmislek, ki se ga sicer doseže z objavo klasičnega oglasnega sporočila. Od znatnega deleža tistih, ki jih je kampanja dosegla, smo pričakovali, da so si za problematiko vzeli nadaljnjo minuto ali dve ter so si ogledali tako spletno stran www.begunec.si kot tudi pripadajoči facebook profil. Tam jim je bilo osnovno sporočilo posredovano še enkrat, tokrat v nekoliko podrobnejši, a še vedno zelo konkretni in enostavni formi. Med navedenimi obiskovalci se je pričakovalo znaten del tistih, ki bi se tam pojavili z imenom. Kot aktiven facebook posameznik, kar je dodaten korak naprej, saj smo želeli doseči, da se o programu, njegovi vsebini in medkulturnem dialogu ciljna publika pogovarja personalizirano. Znotraj kroga personaliziranih udeležencev smo pričakovali, da se bo znaten delež uporabnikov odločil za aktivno sodelovanje v programu, tako v smislu udeležbe na ponujenem natečaju, kot tudi pri sooblikovanju programa s svojimi predlogi, pobudami, sodelovanjem pri glasovanju itd.

Zaključno prireditev ob Svetovnem dnevu beguncev je bilo treba pripraviti kot vmesno etapo in hkrati vrhunec kampanje, z razstavo natečajnih del in ostalimi kulturnimi točkami, ki so utrjevale osnovno idejo programa. Zaključna prireditev je morala – tudi zaradi dobre medijske pokritosti in internetnega prenosa – z osnovnim sporočilom ponovno doseči širok krog uporabnikov, hkrati pa ponovno povečati delež posameznikov, ki se bodo aktivno udeležili soustvarjanja programa na facebook/www.begunec.si.

6.3 Nameni in cilji programa

Namen programa je bilo odpiranje in poglobljanje prostora za medkulturni dialog med splošno javnostjo in begunci, pri čemer je bil njegov osnovni namen "počlovečenje" begunca in ponotranjenje želje posameznika, da bi k beguncu pristopil na »ena na ena način« oziroma da bi pri svojem ravnanju v življenju razumel pomen begunstva, medkulturnega dialoga ter tako pri samem sebi, kot v svojem mikro okolju ravnal spodbujevalno k navedenim pozitivnim procesom, razbijanju stereotipov in zmanjševanju nestrpnosti.

Cilji programa so bili naslednji:

- s svežim pristopom pritegniti pozornost kar se da velikega števila ljudi; tako v smislu vizualne in sporočilne vrednosti akcije, kot tudi z načinom, na katerega je to sporočilo posredovano (sodobno, sveže, z učinkovitimi in sodobnimi komunikacijskimi orodji),
- te posameznike motivirati k dodatnemu angažmaju na temo programa oziroma jih pritegniti k sooblikovanju le-tega,
- najbolj angažiran del splošne javnosti spodbuditi k še bolj aktivnemu ravnanju in soustvarjanju programa kot takega, pa čeprav zgolj preko natečajnih orodij.

6.4 Izvajanje programa

Vsako leto projekta je pomenilo drugačen pristop k osnovni ideji ozaveščanja javnosti. V letu 2011 je bil izveden fotografski natečaj, ki je bil odprt za javnost. Zainteresirani so bili povabljeni, da pošljejo fotografije, ki prikazujejo lepoto držav, od koder izvirajo prosilci za mednarodno zaščito (azil), ki so se zatekli v Slovenijo. Med poslanimi je žirija (v sestavi Arne Hodalič, Meta Krese in Jaka Adamič) izbrala najboljša dela, ki so bila razstavljeni v Centru urbane kulture Kino Šiška, kjer je bila tudi izvedena prireditev ob Svetovnem dnevu beguncev.

Leta 2012 se je projekt izvajal z uporabo spletnih orodij. V ta namen je bila pripravljena spletna aplikacija/kviz »Razbijamo stereotipe«, ki je imela tudi osveščevalni značaj. Aplikacija je bila izvedena v treh vsebinskih različicah (rotacijah). Igrali so jo lahko tudi tisti, ki niso imeli facebook profila. V kvizu so igralci (obiskovalci/javnost) preizkušali svoje poznavanje begunske problematike. Zaključna prireditev je bila tokrat v KUD France Prešeren, program prireditve pa je bil po vsebinski zasnovi izpeljan iz nosilne misli komunikacijske kampanje, »Razbijanja stereotipov«. Razbijanje stereotipov je potekalo na simbolni ravni tudi v živo.

V letu 2013 je še naprej potekal kviz (spletna aplikacija) "Razbijamo stereotipe", hkrati pa je bila želja privabiti k sodelovanju mlajše, zato je bilo vabilo na dogajanje Naredimo jih vidne!, ki je ves dan (ob Svetovnem dnevu beguncev) potekalo na Bregu v Ljubljani, poslano tudi na osnovne šole v bližini centra Ljubljane. Nosilna misel kampanje je bila »Naredimo jih vidne« in po tej zasnovi je bil program tudi vsebinsko izpeljan. Na simbolni ravni v živo je tudi potekala "upodobitev" beguncev po njihovih opisih. Mimoidoči so na prazne silhuete lahko risali podobe, ki so si jih ustvarili na podlagi besed, ki so jih begunci zapisali o sebi.

V zadnjem letu izvajanja projekta je program dobil nov slogan, "Medkulturni dialog po meri / Tkanje novih medkulturnih vezi". Med bolj značilno pojavno obliko prepletanja različnih kulturnih vplivov gotovo sodi stil oblačenja, ki je – ko govorimo o osebah z mednarodno zaščito – običajno "mešanica" njihove originalne garderobe in stila oblačenja, kot ga narekuje "novo" okolje. Dogodek, ki je bil izveden ob Svetovnem dnevu beguncev v Atriju ZRC na Novem trgu v Ljubljani, je bil zasnovan in izpeljan kot modna revija, kjer so modeli iz različnih držav (izvornih in iz Slovenije) nosili kreacije priznanih slovenskih modnih ustvarjalcev, ki so skozi modo komunicirali medkulturni dialog.

Program je imel širše poglede, ne samo medkulturni dialog »ena na ena« med begunci in splošno javnostjo, temveč je želel doseči »premike v glavah« v smislu strpnosti, ponotranjanju želje po medkulturni obogatitvi ter spreminjanju sebe in svojega mikro-okolja v smislu strpnosti in dialoga.

Hkrati pa je program temeljil na realnosti. To je pomenilo, da je bilo mogoče doseči ustrezne učinke le s pristopi, ki so sodobni, ki upoštevajo, da se celotno družbenokritično dogajanje

seli na medmrežje ter da se širok krog uporabnikov pridobiti le na način, ki ne ignorira splošnih komunikacijskih trendov. Hkrati je bilo izvajanje projekta realno, saj je obstajalo zavedanje, da bo posredovano sporočilo sicer učinkovito, a bo prišlo do večjega števila uporabnikov le, če se uporabijo ustrezna komunikacijska orodja (natečaji, aktivna vključitev uporabnikov v sooblikovanje programa in podobno).

Projekt je bil seveda namenjen tudi beguncem kot takim, saj je naslavljal vse prebivalce Slovenije, vendar beguncev nismo posebej izpostavljali. Begunci so se v akcijo vključevali z enakimi orodji, z enakimi cilji, z enako "razporeditvijo" in na enak način, kot splošna javnost.

Osnovna potreba ciljne populacije, ki jo je program naslavljal, je potreba po vzpostavljanju medkulturnega dialoga. Akcija je želela na subtilen način pri ljudeh vzbuditi in prepoznati to potrebo. Samo takšna, iz posameznika izhajajoča aktivnost, je namreč lahko učinkovita v smislu kakovostnega medkulturnega dialoga.

6.5 Doseženi cilji programa

Merljivi cilji projekta so bili doseženi, vedeti pa moramo, da so bili ti cilji (ogledi strani, sledilci na družbenih omrežjih, obisk zaključnih prireditev) postavljeni s strani izvajalca projekta, in ne s strani "naročnika" (Ministrstvo za notranje zadeve in Evropska unija), kar je že v domeni evaluacije projektov.

Odločitev, da bomo projekt predstavili tudi na spletu in tako izkoristili sodobne komunikacijske poti, je bila pravilna, saj smo na ta način tudi dosegli večji krog ljudi. Verjamemo, da so projekti, ki spodbujajo medkulturni dialog, ozaveščanje javnosti o problematiki migrantstva in spodbudo strpnosti, potrebni in koristni.

Strokovnjaki z ekonomskega in demografskega področja opozarjajo, da so migracije realnost in potreba sodobnih evropskih družb ter da bi morale biti prioriteta za politiko; vse to je zapisano tudi v dokumentih, ki obravnavajo slovensko migracijske politiko. Pa vendar se zdi, da so migracije tema, ki se je politiki v resni, poglobljeni, z dejstvi podprti politični debati izogibajo, po drugi strani pa jo izkoriščajo za nabiranje političnih točk, ko jim to ustreza.

Projekti, kot je begunec.si, zagotovo pripomorejo k ozaveščanju javnosti o problematiki migrantstva, k medkulturnemu dialogu, a so v svojem dosegu, v odmevnosti omejeni. Za širšo prepoznavnost bi tovrstne projekte morali podpreti politiki, interesne skupine in mediji, ki soustvarjajo javno mnenje. EU, katere imigracijska politika velja za restriktivno, namenja sredstva za izvajanje projektov spodbujanja medkulturnega dialoga, ozaveščanje javnosti, a se težko izognemo občutku, da gre zgolj za posipanje s pepelom.

SKLEP

Migracije so predmet preučevanja že 150 let, ekonomske teorije migracij jih pojasnjujejo z višjim dohodkom v ciljni državi, sodobne teorije migracij pa pojasnjujejo migracijske tokove s številnimi dejavniki in višji dohodek je le eden teh.

Sodobni migracijski trendi kažejo, da se migracijski tokovi povečujejo, čeprav se odstotek migrantov v celotnem prebivalstvu ves čas giba okrog 3 %, hkrati pa ugotavljamo, da je Evropska unija bolj kot kdajkoli prej zanimiva za osebe, ki iščejo boljše življenje zase in za svoje družine.

V tej realnosti mora Slovenija iskati svoje priložnosti, odgovore na demografske izzive prihodnosti, ki nam zaradi staranja prebivalstva in manjše rodnosti napovedujejo zmanjšan kontingent delovne sile in s tem težave pri vzdrževanju socialnih sistemov. Imigracije sicer vseh težav ne morejo rešiti, so pa lahko velik del rešitve, če bo le imigracijska politika delovala konstruktivno in sledila napotkom strokovnjakov.

Hkrati ne smemo pozabiti, da migranti niso le ekonomska kategorija, temveč si moramo prizadevati za njihovo integracijo v družbo, tako ekonomsko, socialno kot kulturno. Raziskave javnega mnenja kažejo, da slovenska javnost v splošnem ni najbolj naklonjena migrantom, čeprav se jih večina strinja, da se moramo zavzemati za odprto, strpno in multikulturno družbo.

Na tej točki se projekti, ki so namenjeni spodbujanju medkulturnega dialoga in ozaveščanju javnosti o problematiki migrantstva, izkažejo kot koristni in potrebni pri oblikovanju javnega mnenja, ki bo migrantom bolj naklonjeno in bo vodilo v strpnejšo družbo. Opozoriti moramo, da tovrstnim projektom manjka širša podpora politike, interesnih skupin in medijev, ki sooblikujejo javno mnenje. Ko se bodo ti akterji aktivno in pozitivno vključili v kampanje, ki spodbujajo strpno, odprto in multikulturno družbo, bomo vsi skupaj lahko soustvarjali sodobno, močnejšo in bolj ambiciozno družbo, ki se bo uspešno spopadala s prihodnjimi socialno-ekonomskimi izzivi.

Primer takega projekta je begunec.si. Namen samega projekta je bilo odpiranje in poglobljanje prostora za medkulturni dialog med splošno javnostjo in begunci ter ponotranjenje želje posameznika, da bi k beguncu pristopil oziroma da bi pri svojem ravnanju v življenju razumel pomen begunstva, medkulturnega dialoga ter tako pri samem sebi, kot v svojem mikro okolju ravnal spodbujevalno k navedenim pozitivnim procesom, razbijanju stereotipov in zmanjševanju nestrpnosti. Merljivi cilji projekta so bili doseženi, a se ne smemo slepiti, da je bil namen dosežen. Za tako spremembo v razmišljanju in ravnanju ljudi sta poleg sredstev potrebna še čas in podpora mnenjskih voditeljev.

Danes so informacije dostopne praktično vsakomur, obenem pa jih je toliko, da je težko ločiti zrno od plevla in še vedno smo, čeprav imamo več znanja, oddaljeni od svojih skupnih

afriških prednikov, od svojih sosedov tujcev in se delimo na naše (državljeni) in njihove (tuji državljani), nestrpnost in ksenofobija naraščata. In iz zgodovine vemo, da to, v kombinaciji s kriznimi časi v gospodarstvu, ne prinese nič dobrega. Zavedati se moramo, da smo se Slovenci nedolgo nazaj izseljevali v iskanju boljših pogojev za življenje in da se nam danes kaj lahko zgodi, da bomo v čevlje milijonov razseljenih po svetu stopili tudi mi.

LITERATURA IN VIRI

1. *Asylum statistics*. (2016) Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics
2. Bacci, M. L. (2005). *Prebivalstvo v zgodovini Evrope*. Ljubljana: Založba /* cf.
3. Bade, K. J. (2005). *Evropa v gibanju: Migracije od poznega 18. stoletja do danes*. Ljubljana: Založba /* cf.
4. Bevc, M. (2004). Migracijska politika in problem bega možganov. Najdeno 7. junija na spletnem naslovu <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/MBevc.pdf>
5. Bešter, R., Drolc, A., Kovač, B., Mežnarič, S. & Zavratnik Zimic, S. (2003). *Migracije – Globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne in politična študije.
6. Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: pogled čez mejo stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
7. Chateau, C. (2016). Immigration policy. Najdeno 8. junija 2016 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html
8. Corbett, J. (2003). Ernest Georg Ravenstein, The Laws of Migration, 1885. Najdeno 15. junija na spletnem naslovu <http://escholarship.org/uc/item/3018p230#page-3>
9. Crosby, A. W. (2006). *Ekološki imperializem: evropska biološka ekspanzija 900-1900*. Ljubljana: Studia humanitatis.
10. Dolenc, D. (2015). Slovenija ima zaradi meddržavnih selitev še vedno pozitiven prirast prebivalstva s terciarno izobrazbo. Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5656&idp=17&headerbar=15>
11. Dolenc, D. (2013). Mednarodni dan migrantov 2013. Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5947>
12. Esipova, N., Ray, J., Pugliese, A. & Tsabutashvili, D. (2015). How the World Views Migration. Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://publications.iom.int/system/files/how_the_world_gallup.pdf
13. *Frontex*. (2016). Najdeno 16. junija 2016 na spletnem naslovu <http://frontex.europa.eu/>
14. Gombač, J. (2005). *Esuli ali optanti?: zgodovinski primer v luči sodobne teorije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
15. *Global Migration Trends 2015 Factsheet*. (2016). Najdeno 14. junija 2016 na spletnem naslovu https://publications.iom.int/system/files/pdf/global_migration_trends_2015_factsheet.pdf

16. *International migration*. (b.l.). Najdeno 14. junija 2016 na spletnem naslovu <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/migration/migrmethods.htm>
17. *Irregular Migration & Return*. (2015) Najdeno 24. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/irregular-migration-return-policy/index_en.htm
18. Josipovič, D. (2006). *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
19. *Key migration terms*. (b.l.) Najdeno 14. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.iom.int/key-migration-terms#Migrant>
20. Klinar, P. (1976). *Mednarodne migracije*. Maribor: Založba Obzorja.
21. Kralj, A. (2011). Ekonomske migracije in delavci migrant v ogledalu javnega mnenja. *Annales: anali za istrske in mediteranske študije*, 21(2), 285-296.
22. Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57. Najdeno 8. junija na spletnem naslovu <http://links.jstor.org/sici?sici=0070-3370%281966%293%3A1%3C47%3AATOM%3E2.0.CO%3B2-B>
23. *Legal Migration*. (2016) Najdeno 10. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/index_en.htm
24. Lukšič Hacin, M. (2010). *Migracije v teoretskem diskurzu*. V P. Štih, B. Balkovec (ur.), *Migracije in slovenski prostor od antike do danes* (str. 8-23). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
25. Malačič, J. (2006). *Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli (šesta izdaja)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Manning, P. (2013). *Migration in World History* (2nd ed.). New York: Routledge.
27. *Meddržavne selitve po skupinah, starosti, državljanstvu in spolu, Slovenija, letno*. (b.l.). Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/igraph/MakeGraph.asp?onpx=y&pxfile=05N1006S2016626404792.px&PLanguage=2&menu=y&gr_type=1
28. Medica, K., & Lukič, G. (2011). *Migrantski circulus vitiosus*. Koper: Univerza na Primorskem.
29. Medvešek, M. (2007). Razmišljanja o pojavih nestrpnosti in etnične distance v slovenski družbi. V M. Komac (ur.), *Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 187-217). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
30. *Migracije in Slovenija*. (b.l.). Najdeno 13. junija na spletnem naslovu <http://emm.si/migracije-in-slovenija/>
31. *Migrant/Migration*. (b.l.). Najdeno 14. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/migrant/>

32. *Migration Push/Pull Factors*. (2016) Najdeno 10. junija 2016 na spletnem naslovu http://lewishistoricalsociety.com/wiki2011/tiki-read_article.php?articleId=28
33. Pajnik, M., Bajt, V., & Herič, S. (2010). Migranti na trgu dela v Sloveniji. *Dve domovini*, (32), 151-167.
34. Peternel, M. (2003). *Zunanje migracije Slovenije in Slovenci v izseljenstvu* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
35. *Population and population change statistics*. (2015) Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_and_population_change_statistics
36. *Population structure and ageing*. (2015) Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing
37. *The pros and cons of Migration*. (b.l.) Najdeno 14. junija 2016 na spletnem naslovu <https://www.embraceni.org/migration/the-pros-and-cons-of-migration/>
38. Razpotnik, B. (2015). V 2014 se je vsak teden iz Slovenije odselilo povprečno 156 slovenskih in 119 tujih državljanov. Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/statweb/prikazi-novico?id=5318&idp=17&headerbar=15>
39. Resolucija o imigracijski politiki. *Uradni list RS* št. 40/99.
40. Resolucija o migracijski politiki. *Uradni list RS* št. 106/02.
41. *Selitve na slovenskem ozemlju*. (b.l.) Najdeno 10. junija 2016 na spletnem naslovu http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/geo/demografija/selitve_slo.html
42. *Statistika migracij in migrantskega prebivalstva*. (2015) Najdeno 12. junija 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/sl
43. *Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010 do 2020*. (2010) Najdeno 10. junija 2016 na spletnem naslovu http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf
44. Verlič Christensen, B. (2002). *Evropa v precepu: med svobodo in omejitvami migracij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
45. Verlič Christensen, B. (2000). Migracijska politika Evropske skupnosti in Slovenija. *Teorija in praksa*, 37(6), 1117-1131.
46. Zavratnik, S. (2011). Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. *Dve domovini*, (33), 55-71.
47. Zavratnik Zimic, S. (2004). The perspective of a country on the "Schengen periphery". Najdeno 11. junija 2016 na naslovu http://publications.iom.int/system/files/pdf/migrationtrends_eu_6.pdf